

HEADLINES
RADIO SHOW
 TACKLING FASCINATING MODERN
 CONTROVERSIES FROM
 A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

Gaza

Shiur# 502 | Feb 25th 2025

פתחי תשובה סימן קנו

סימן קנו ילך לעסקיו וכו'. המ"א כאן האריך באיסור לשון הרע ובחשו' מהר"י מברונא (סי' לח) דאפילו להוציא עלמנו מן האחד לא יאמר פלוני עשה אף שהוא חמת חלה יאמר אני לא עשיתי ע"ש. וראיתי להזכיר פה ע"ד אשר כל הספרי מוסר הרעישו העולם על עון לה"ר ואכזי מרעיש העולם להיפך עון גדול מזה וגם הוא מלוי יותר והוא מניעת עלמו מלדבר במקום הגרף להגיל את העשוק מיד עושקו. דרך משל בני שראה באחד שהוא אורג על חבירו בערמה על הדרך במדבר להרגו או שראה חותר מחתרת בלילה בביתו או בתוכו היטכן שימנע מלהודיע לחבירו שיזהר ממנו משום איסור לשון הרע הלא עונו גדול משוא שטובר על לא תעמוד על דם רעך וכן בענין מתון הוא בכלל השבת אבידה ועתה מה לי חותר מחתרת או שרוחה משרתיו גונבים ממנו בסתר או שוחפו גונב דעתו בעסק או בחבירו מטעהו במקח וממכר או שליה מעות והוא גברא דלאו פרענא הוא וכן בעניני שידוך והוא יודע שהוא איש רע ובליעל ורע להרהרן עמו כולן בכלל השבת אבידת גופו וממונו ועתה חיה לנו הגדר והגבול לומר עד פה תדבר ולא יותר והכלל בזה שהדבר מכור ללב אם כוננו לרעת האחד הוא לשון הרע אבל אם כוננו לעובת השני להגיל ולשמרו הוא מלוא רבה וזהו לדעתי עומק כונן הירושלמי שהביא המ"א דמוסר לדבר לה"ר על בעלי המחלוקת. ולכאורה קשה ע"ז מהא דאמרין מ"ק (דף עז) דיליף דבשליח ב"ד אין בו משום לשון הרע מדהגיד למשה העיני האנשים ההם תוקר וכו' ומאי ראייה היא עדת קרח ה"ה בעלי המחלוקת. והוא אשר דברתי דודאי גם על בעל מחלוקת אין לספר בחנם רק בדבר המחלוקת שהוא לופה רעת חבירו או מותר לגלות גנותו להלל חבירו ולפ"ז מוכיח שפיר דמה שאמר למשה מה שאמרו עדת קרח הוא בלא חושלת וע"כ הוא רק משום דשליח ב"ד מותר שוב מלחתי כן בגליון הש"ס על היחשלמי. ועתה כמה פעמים אנו רואים תקלת חברינו בהרשת הפרוסה לרגליהם מאדם רע וטובשים פנינו באמרנו מה לנו להכניס בדבר אשר אינו נוגע לנו ועי' בחשו' מקום שמואל (סי' לא) אהא דמתאמרני באפי מרא לית ביה משום ל"ב היינו דוקא במחטין לשם תוכחה אבל לא לקטור ע"ש ובדברים כאלו וכו"כ כבר אמרו חז"ל בדבר המסור ללב כאמר ויראת מאלהיך:

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ג

והמצוה השלישית היא שצונו לאהבו יתעלה וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג וזאת היא האהבה המחוייבת. ולשון סיפרי (פ' שמע) לפי שנאמר ואהבת את י"י אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה כבר בארו לך כי בהשתכלות תתאמת לך ההשגה ויגיע התענוג ותבא האהבה בהכרח. וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרוש ונקרא האנשים כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו. וזה כי כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהוב אותו. וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיעה לך מהשגת אמיתתו הנה אתה בלא ספק תדרוש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה. ולשון סיפרי (שם) ואהבת את י"י וכו' אהבה על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן. ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב (ישעי' מא) אברהם אוהבי שהיה גם כן לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחוזק אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתדרוש האנשים אליו:

אור חדש למהר"ל הקדמה

וצריך לומר לפי' התוספות כי הוא יתברך יודע הוא שלא היו חוזרין רק בשביל שראו את האש הגדול ודבר זה אינו חזרה כי ישראל היו סבורין כי תמיד ידבר הש"י עמהם כך ויהיה להם החזרה אבל הש"י ידע כי לא יהיה זה רק בפעם הזה וכמו שאמרו אח"כ (שמות כ, טז) דבר אתה עמנו ונשמעה, לכך אין זה חזרה, ומ"מ יש כאן מודעא דסוף סוף היו חוזרין רק בשביל דהדר וקבלו עליהם איגלאי מלתא למפרע שלא היו חוזרין רק בשביל שהיו סבורין כי ידבר הש"י עמהם תמיד ולא יוכלו להתקיים כמו שאמרו (דברים ה, כב) אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלקינו עוד ומתנו ומה שחזרו וקבלו עליהם התורה אין זה רק גלוי מלתא שלא תהו, והנראה כי לא היו חוזרים בהם כלל ומה שהקשו בתוספות (שבת פח, א) למה כפה עליהם הר כגיגית הרי כבר קדמו נעשה לנשמע, דבר זה מפני כי התורה שהיא לישראל בה קיום העולם וכמו שאמר (שם פח, א) אם מקיימין את התורה מוטב ואם לאו אחזיר את העולם לתוה ובהו, וא"כ התורה הוא מחויב והכרחי ומה בכך שהם קבלו התורה והקדימו נעשה לנשמע מ"מ נתנה לישראל התורה כמו שהיא בעצמה וכיון שהתורה בעצמה הכרחי כך נתינת תורה לישראל בהכרח הגמור שאם אין התורה העולם חרב, ומ"ש (שם) דאיכא מודעא רבה לאורייתא דסוף סוף כיון שהיתה התורה בהכרח דבר זה הוא מודעא רבה לאורייתא ואיך לא יהיה כפה עליהם הר כגיגית כי יאמרו כי התורה אינה מוכרחת ומחויבת בעולם רק שבאה התורה לעולם בשביל שרצו בה ישראל שהיו מקבלים אותה מדעתם ואינו דבר מוכרח ואין הדבר כך כי התורה היא מחויבת בהכרח ואם לא היה התורה היה חוזר העולם לתוה ובהו וכפי שהיה התורה בעצמה כך היה קבלתה שהכריח אותם על זה, ועוד בשביל כך היה כופה עליהם הר כגיגית כדי שיהיו אנוסים שהיה מאנס אותם על קבלת התורה וכיון שהיו ישראל אנוסים ובמאנס כתיב (דברים כב, כט) לא יוכל לשלחה כל ימיו וכן לא יפרד ישראל מן הש"י לעולם וכך אמרו במדרש

(מביאו רבינו בספרו גור אריה ומובא גם בספר מנחה בלולה ומקורו לא ידוע) על הפסוק (שם) ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו כשבא הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל כפה עליהם הר כגיגית שיקבלו תורתו וכיון שכך הרי ישראל אנוסתו של הקדוש ברוך הוא ובאנוסה כתיב (שם) לא יוכל לשלחה כל ימיו ואלו המפתה אין בה שלא יוכל לשלחה והטעם הוא כיון שהיה מאנס אותה א"כ הוא היה מכריח אותה אל החבור הזה והחבור שהוא הכרחי אין לזה סילוק כלל כיון שהיה החבור הכרחי, והפי' אשר פרשנו הוא פי' זה בעצמו ולא אמר במדרש בשביל שהיה אנוסים כפה עליהם רק מה שהוא מתחייב מזה שהכריח אותם על התורה שמתחייב מזה שאין הש"י מפריד מאתו ישראל אבל עיקר הסבה שהיה מכריח אותם הוא הטעם אשר אמרנו כי התורה בעולם היא הכרחית.

Riddles of the Week

#1

פרשת יתרו פרק יח פסוק יא

עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי־גָדוֹל יְקֻקֵּךְ מִכָּל־הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר זָדוּ עָלֶיךָ:

רש"י שם

עתה ידעתי - מכירו הייתי לשעבר ועכשיוש ביותר: מכל האלהים - מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם שלא הניחת עבודה זרה שלא עבדה:

#2

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא (דעמלק) פרשה א

וישאלו איש לרעהו לשלום, מי קרוי איש, הלא משה, שנא' והאיש משה עניו מאד, הוי אומר, לא השתחוה ולא נשק אלא משה לחמיו, מכאן אמרו שיהא האדם מוכן לכבוד חמיו. - ויבאו האהלה, זה בית המדרש.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל עמוד ב

דת"ר: איש - אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר: תיראו - הרי כאן שנים; א"כ, מה ת"ל איש? איש סיפק בידו לעשות, אשה אין סיפק בידה לעשות, מפני שרשות אחרים עליה.

Rabbi Krakowski

בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' אלף וקה') כתב: שעזה כבשוה עולי מצרים. ואפילו אם תימצוי לומר שלא כבשוה עולי בבל, הרי לא פטרוה ממעשרות כמו שפטרו את בית שאן.

אבל המהרי"ט (ח"א סי' מ"ז) כתב על עזה:

"ועוד פוק חזי מה עמא דבר, שהרי כל ישראל אשר ישבו שם משנים קדמוניות, מעולם החזיקוה כחוץ לארץ, לענין תרומות ומעשרות ושביעית".

וכעין זה כתב ה"מור וקציעה" (או"ח סי' ש"ו): ששדות בבעלות יהודית חייבות במעשר וכדין הארצות הסמוכות לארץ ישראל, משמע, שאין המקום קדוש בקדושת עולי מצרים. אולם הוא סובר שכל גבולות שנאמרו בפרשת מסעי קדושים הם ובקדושת עולי מצרים עי"ש.

כל שהחזיקו עולי בבל (סה) חלק א'. וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק שני. וח"ל נחלקת לשנים. ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב המצות נוהגות בהם (סו) מד"ס ונביאים. ושאר הארצות אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן: ז (סז) * אי זו היא ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים. (סח) מרקם

באור ההלכה

דרך אמונה

על פירות הארץ וכו' לקס"ב (קכ"א) ולתרום מפירות קוריא על פירות חו"ל ממש [דהיינו ד' ארצות לפ"ד רבנו ולשאר הראשונים כל המקומות הסמוכים] יש צוה דעות באחרונים וז"ע: (סה) חלק א'. דהיינו שהוא מה"מ אם הי' ביאת כולכם אבל מה שלא החזיקו אינו אלא מדרבנן: (סו) מד"ס ונביאים. ר"ל צלל מדברי נביאים ומצרים עמון ומואב מד"ס וכו' ה"א ולדעת שאר הראשונים כל המקומות הסמוכים חייבים מד"ס: (סז) אי זו היא ארץ. הנה (קכ"ב) עולי מצרים לא החזיקו בכל גבולי הארץ שנמנה בתורה צפ"י מסעי [דמה"ט לא הי' כיבוש דוד בסוריא מועיל משום שעדיין לא נכבשה כל הארץ כנ"ל ה"ג (קכ"ג) וצוה לא סגי שנמנס למס אלא צעי שיחייבנו ממש בכל הארץ] (קכ"ד) אך י"א דבימי שלמה כיון שנמנס למס היו כמי שכיבשו, וכל מה שלא נכבש לא נתקדש בקדושת א"י וכו' ה"ב ה"ב שיהושע חלק כדי ששכיבשו יתקדש משמע שאם לא כבשו לא נתקדש] וגם אם כבשו ערים וחורו הגוים ונטלוהו פקע הקדושה מהם [וכנ"ל ה"ה] שהקדושה הראשונה היתה מפני הכיבוש וכשנטלו הכיבוש נטלה הקדושה ודעת רבנו שגבולות אלו המנויין בריש מס' גיטין דהיינו רקס ואשקלון ועכו הם הגבולות שכבשו עולי מצרים והחזיקו בהם עד החורבן (קכ"ה) אבל שאר המקומות שחיובה להם אף שכבשו קתמן אבל חזרו הגוים ונטלום ונטלה קדושתן או (קכו) אבל דעת הרבה ראשונים שגבולות אלו הן גבולות של עולי צלל אבל עולי מצרים התרחצו בגבוליהן הרבה יותר (קכ"ו) וי"א דגבולין אלו לא נאמרו רק לענין גיטין ולא לגבי מצות התלויות בארץ: (סח) מרקס. (קכ"ז) יש צ"ח"י הרבה ערים ששמן רקס וכו' אף מירי ברקס שהוא בעבר הירדן (קכ"ט) בק"ה הכיבוש של משה רבנו (קל) וז"ע על רבנו שכ' רק עיר אחת בכל א"י דמזה אין לנו יודעים עדיין כל אורך הגבול שאין לומר שמתחין חוט צטיה נגד עיר זו שהרי אין הגבול הולך צטיה: שם והיינו מדכתיב בנחמ"י שם בכל ערי יהודה יתנאר צטיה לקמן בה"ט

* אי זו היא ארץ כו'. הנה רבנו נקט הגבולות ששנו בריש גיטין לגבולות עו"מ והמוס' כחצו נח"ל שהן גבולות עו"ב או שהמטנה נשנית רק לענין צפ"י וכ"כ שאר הראשונים שם ועי' במור וקציעה סי' ש"ז שחמה על רבנו צוה, ונראה דרבנו לשיטתו דס"ל בה"ח להשתטף שלא כבשו עו"ב הוא הרצועה שמצד מערב ומדל"א חצי נחמ"י דגיטין גבול מערב משום שהים הוא הגבול כדפירש"י שם אלמלא דדין צפ"י חלי גבולות דעו"מ ולא גבולות עו"ב והא דקתני דעכו גבול צפוני היינו משום דמס' ואילך יש רצועה חו"ל אבל מודה דמלמד רצועה זו נמשך גבול עו"מ עד כו"ב [וכן משמע בתוספתא דשביעית פ"ד ה"ד איזו היא א"י מנהר דרומה של כו"ב ואילך] או עד טורי אמנוס [ובדרי' דשביעית פ"ו ה"ד מבואר דעד כו"ב הוא א"י ומשם ואילך עד אמנוס הוא קוריא דא"י אין מביאין תרומה מחו"ל לארץ אר"י משמעתי צפירוש שמביאין מסוריא וקאמר בנח"י הוון בעון מימר לא פליגינן [רבנן אדר"ש שמחיר מסוריא] אשכח חני ר' יודה אומר עד גויב רש"א עד אמנה הרי להדיא דעד כו"ב הוא א"י ומשם עד אמנה הוא קוריא ואף שגבולי התורה הוא עד אמנה כיון שלא כבשו דינו כסוריא] רק ששם יש מקומות שלא כבשו, אמנם שאר הראשונים דמפרשי דהשתטף שכבשו עו"ב הוא לא צפון מכו"ב ואילך אבל עו"מ כבשו הכל והרצועה ששחורה הוא ג"כ מגבול עו"ב א"כ ע"כ מתני' דגיטין לציין גבולי עו"ב אחי או דמתני' לא נשנית רק לענין צפ"י כמש"כ חוס' ונראה דכמו דכרוח צפון מודה רבנו שגם אחר עכו יש מקומות שכבשו אלא ללא פסיקה ל"י ולכן כתב דעד כאן הוא ריבוע שלם של א"י ה"כ בשאר רוחות מודה רבנו שיש מקומות שכבשו דהא גבולות התורה הוא בדרום נחל מצרים ויהי דלא כבשו הכל מ"מ י"ל שיש שם מקומות שכבשו וכן במורה יצוה מייסד מה שראיתי במפה של אדמת קדש דלמעלה מרקס יש כמה ערים שאפי' עולי צלל כבשוהו כגון יגד שהדוחא ויבא ונחל דוד ועוד ערים שמנויין ביר' פ"ו דשביעית שכבשוהו עו"ב וכן ע"כ ע"כ ע"כ כבשוהו כגון ששירי של אליהו הנביא וחשבו וסלכה וקנת ומלכה ועוד וכן צלל דרום כתב רבנו בעלמו כפסי"א מטו"מ דאשקלון מונלעת בא"י ועוד אם נוליא קי מאשקלון לים המלח ישר יהא חצרון מחו"ל וכ"כ צאר שבע ובקראי מבואר דבזמן עו"מ דרו ישראל מדין ועד צאר שבע יבאר שבע הוא בסוף א"י סמוך למדבר כדמוכח גבי אליהו יבא צאר שבע אשר ליהודה יינח את ערי שם והוא הולך במדבר דרך יום וכן כתיב גבי הגר וחלך וחמט במדבר צאר שבע ולפי הנראה במפה היא רחוק הרבה מנגד אשקלון ולא עוד אלא שגם עולי צלל ישבו בצאר שבע של יהודה כמפורש בנחמ"י י"א וכן מוכח ביר' שביעית פ"ו ה"א דצברי יהודה ישבו בצולן כמ"ש הגר"א

ציון ההלכה

(קכ"א) הרבנ"ז כתב צפ"י ה"כ דחירמין וצמוס' אגשי שם מרימית פ"א מ"ה צסס חסדי דוד פקפק צוה יטעמו משיס שהוא דרבנן חמיר ייתר וכ"כ קת מדברי רבנו כאן שחילקם לשלש מדרגות וז"ע: (קכ"ב) יע"י ירו' חלה פ"ב ה"א דמשמע דפלוגמח היא אי יהושע כיבוש מלכא חמה עד ים הערבה שהוא ים המלח או לא י"ל: (קכ"ג) חו"ל שביעית שם: (קכ"ד) כבו"פ פ"א כתב דשלמה כיבוש הכל וגו' ז"ע דמהפסיקים לא נראה כן כי נזכר בימיו מלכי החמים וגם על ארץ פלשתים לא כתיב רק מגישים לו מנחה וגם על צור וידין ע"י צוה לקמן [ואף שהי' מישל כפיפה זה לא נקרא כיבוש דאל"כ כל העולם יתחייב בתרו"מ וע"ל אות קע"ה] אמנם בחו"ל שביעית סי' ד' סק"ה כתב דסגי שמעליס מסיס וזה הי' צימי שלמה אך יל"ע דכפסקוס משמע דמלכי צור לא היו כפופים לו רק כרתי עמי צריח אך למש"כ לקמן צל"ל אות קע"ה דצור הי' ציס א"י וז"ע צוה ועי' ביר' חלה פ"ב ה"א גבי ירבעם בן יואש יותר ממה שכיבוש יהושע כיבוש זה יקאמר דימיס קליס עשו ישראל באותו ארץ משמע דגם שלמה לא כיבוש אך י"ל נהי דלא כיבוש שחיישבו צה ישראל אבל נמנה למס יגס י"ל דכייבוש ירבעם סגי שמתקדש עכ"פ צמנו אך א"כ הי' לרין או שמתקדש קוריא וע"כ שגם או עדיין לא נחיישבו בכל הגבולות וז"ע: (קכ"ה) עי' ס' אדמת קדש יע"י בבה"ל בה"ח שביארנו שיש גם בחו"ל גבולות אלו ערים שלא הי' בידם עד החורבן כגון אשדוד ועקרן כדמוכח מקראי ישמא מעלי מיסין היי ימעלי מיסין כמי שנכתבו אך בקראי לכאוי לא משמע כן וז"ע: (קכו) חוס' ריש גיטין וחוס' הרא"ש ורשב"א שם וחוס' רי"ד שם ז' ב' יכן הביאו חירין זה הרמב"ן (בהשמטות) והריטב"א והר"ן והמאירי בריש גיטין שם וכ"כ דעת רבנו צפיה"מ דמאי פ"א מ"ג וכ"ד הכו"פ פ"א ימ"מ גס היא מודה שלא כבשו עו"מ את הכל וצור וידין לא כבשו ע"ש צפ"י: (קכ"ו) ע"י צראשונים ריש גיטין ועי' בחו"ל שביעית סי' ג' סקכ"ו: (קכ"ז) כמש"כ הראשונים בריש גיטין ועי' בחו"ל שביעית סי' ג' סקכ"ו: (קכ"ח) ע"י צראשונים ריש גיטין ועי' בחו"ל שביעית סי' ג' סקכ"ו: (קכ"ט) כמש"כ שזה גבול עו"ב אבל עו"מ הי' גבולס למעלה מזה למורה ע"ש: (קכ"ט) היינו בק"ה המזרחי כי עה"י לכול גבולות אלו יכ"ה צדיא בתוספתא ריש גיטין המביא גט צטיה"י כמביא צא"י ולפ"ז יש להוכיח דגם דעת הראב"ד דעת רבנו דגבולות דריש גיטין הן גבולות עו"מ שהרי כתב צפ"ד משמיטה הכ"ח דעו"ב לא כבשו עה"י: (קל) חו"ל שם סקכ"ו יע"כ אין הגבול ישר שהרי כ' רבנו כפסי"א מטו"מ דאשקלון מונלעת צא"י וצטיה א"ש דאס נמדוד חוט ישר מאשקלון אין חצרון צא"י כמו שנראה במפה יגס צפ"י מסעי כתיב יגס הגבול ואל הגבול ומביאר שאינו ישר וקשה לדעת הגבולות:

הלכות תרומות פרק א

(ט) שהוא במזרח א"י (ע) עד הים הגדול. (עא) * מאשקלון שהיא לדרום א"י (עב) עד עכו

דרך אמונה

באור ההלכה

(ט) שהוא במזרח א"י. (קלא) ורקם עממה כלחון [אך אפשר שעו"מ כבשוה ולא עו"ב כאשקלון]: (ע) עד הים הגדול. שהוא במערב א"י: (עא) מאשקלון. ואשקלון עממה עולי מצרים כבשוה ולא עולי בבל כמש"כ רבנו לעיל ה"ה (קלב) אבל הגיונות שצדקים אשקלון והמקום הנקרא פרשת אשקלון כבשוה עולי בבל ג"כ (קלג) אבל הערים שאחר אשקלון כגון עזה וכה"ג לא כבשוה גם עולי מצרים לפ"ד רבנו (קלד) אבל דעת הרבה ראשונים דעולי מצרים כבשו גם עזה רק עולי בבל לא כבשו רק עד אשקלון (קלה) ואפשר דגם כוונת רבנו דבריבוע זה כבשו הכל עולי מצרים אבל חוץ מריבוע זה יש מקומות הרבה שלא כבשו אבל יש גם מקומות שכבשו: (עב) עד עכו שהוא צפון. ועכו עממה חו"ל כמש"כ רבנו בסמוך ה"ט וע"כ שצדקו שעו"מ כבשוה אבל לא עו"ב אבל (קלז) חו"ל שעו"ב כבשו חצי עכו וחציה לא כבשו ועו"מ כבשו כולה:

צנה"ל] יאס נאמר שאין החוט שיה א"כ אין לנו מגבולות רבנו כלום וכמי שהקשה בחו"ל שציעים ס"י ג' סק"ו אבל לפמ"ש"כ א"ש עד גבולות אלו הוא רבוע שלם חל א"י ומשם ואילך כבר יש שם תערובות וצריך לברר. אמנם צענין העירות מה הגבול דהיינו רקס ואשקלון ועכו י"ל דמורה רבנו דעו"מ כבשוה ולא עו"ב דלפי מה דמשמע מדברי רבנו צה"ה דאשקלון פטורה כמו בית שאן מטעם שכבשוה עו"מ ולא עו"ב יכ"כ צו"פ פ"א וכן מוכח ביר"ו פ"ה פ"ג ה"ו דעלו לרגל מאשקלון וקאי עלי' לא יתמיד איש את ארצך ע"ש ורבנו כתב צה"ט דעכו חו"ל כמו אשקלון ומסתמא גם רקס כן הוא מוכח דעו"מ כבשוה ערים אלו והגבול נמשך עד סוף הערים ורק עו"ב לא כבשוה וגבול עו"ב הוא עד תחלת הערים וכו"כ ע"כ לא כבשו לא אשקלון ולא עכו שהרי הן יישובות על שפת הים ודעת רבנו שכל הרצועה שעל שפת הים הגדול לא כבשו עו"ב מיהו אפשר דעכו גדולה יותר מהרצועה המערבית ורצועה עד כזיב שמשמאלו הוא א"י יהי גם צו"ב וצ"ע ואשקלון מפורש ביר"ו שציעים פ"ו ה"א ופ"ט ה"י שלא כבשוה עו"ב ולפי"ז מש"כ רבנו צה"ט דעכו חו"ל אין הכונה חו"ל ממש אלא דלינה כחול"ל דפטורה מתרומת כמו אשקלון שפטורה משום שלא ראו בה צורך לעניים (ולמדה מצרימא דגיטין י' ב' מימיו למזרח פטירה מן המעשר וס"ל דגם עכו עממה

ככלל דעכ"פ פטירה משום שלא כבשוה עו"ב ומסתמא הטעם כמו באשקלון יכ"כ בחו"ל שציעים ס"י ג' סק"ו ע"ש ומש"כ שם הניח עכו כדי שיקמו עניים כו' ר"ל יאס"כ החירוה כמו אשקלון) יהא דנאמח הצריכו לימר צפ"ג בערים אלו אע"ג שכבשוה עו"מ וצמערב לא הצריכו במקום שכבשו עו"מ היינו משום דכאן מחיל חו"ל ממש לכן הצריכו כבר מקצה העיר שלא כבשו עו"ב אבל במערב אין כלל חו"ל ממש וזהו יש לתרץ מ"ש בגיטין ע"ו ב' דעכו חו"ל וכן בכתובות ק"ב א' וכן ביר"ו תלה פ"ד ה"ה דהיינו שכבשו עו"מ ולכן אין חיבור לנאח משם וכן אין מציאין שם תרומה מחו"ל יהא דהמוכר עבדו לעכו כמוכר לחו"ל כמש"כ רבנו צפ"ה מעדים ה"ו משום דשם תלוי בכיבוש עו"ב (או כח"ש חוס' במקום שישאל מצ"ח וצ"ע) דצמקומות שכבשו עו"מ ולא עו"ב גזרו תומאה לפ"ד רבנו כמש"כ צפ"ה מעדים ה"ח א"ו מוכח בספ"א מטו"מ שלא טיביר אשקלון אלא משום מיבולעות מ"מ י"ל דאסור להביא לשם תרומה מחו"ל דעכ"פ חמיר יותר מחו"ל ואפשר דלאאירה לא גזרו כמו צסיריא א"ג דהירו' לשיטתו' דעכו חו"ל יאס"כ הרמב"ן בגיטין דחציה המזרחי חו"ל נאח דהחצי שעל שפת הים הוא א"י גמורה שכבשוה גם עו"ב אבל רבנו דלא הביא חיבור זה וישמע דס"ל דלהצטיל כל עכו כבשוה עו"מ ולא עו"ב וצ"ע דהטעם דגזרו תומאה על ארץ העמים הוא משום שלא ילאו לשם דמשמע ביר"ו צפ"ו דשציעים ה"א (וכנה מביאר היר"ו בסוטה פ"ג ה"ו ונקדושין פ"א ה"א דקאמר הנח מיתרם לנאח לחו"ל ופר"ך דלא כן מה אכן אמרו' ימשי יהא כלל גזרה לא תלא ר"ל כיון דטעם גזרת תומאה ארץ העמים הוא כדי שלא ילכו להשתקע שם וזה שייך גם בנשים ס"ד דאסור ופר"ך ויהא כלל גזירה ולא תלא ומשני אס אימר אח כן נאחא מדה פרשת תומאה פ"י כיון דלא גזרו אלא תומאה וכהנת מיתרם ליתמא לתמיס א"א לאסור עליה לנאח לחו"ל) יאס אין חיבור לנאח למקומות שכבשו עו"מ למה גזרו שם תומאה י"ל דמ"מ לא רצו חכמים שיסתקעו שם כיון שאין שם הרבה מלות התלויות בחי"ך וגם אין מלוי שם ישראל לכן גזרו שם תומאה וי"ע לפ"ד רבנו דכל אורך הרצועה שעל שפת הים הגדול לא כבשו עו"ב ופטור מדמאי כמש"כ רבנו צפ"ג ממעשר ה"ג מהא דתנן ריש דמאי כל הרימין מדמאי חוץ מרימי שקמונה יושבת על שפת הים סמוך לחיפה כמש"כ צפ"ה אדמת קדש דף מ"ג בשם יוספין וא"כ בלא"ה פטורה מדמאי לפ"ד רבנו יאולו' מרי שקמונה הוו א"י שקמונה עיר גדולה היחה וקצתה יואה חוץ לרצועה וכן צ"ל על יבנה ש' באדמת קדש דף מ' ע"ב שישבת על שפת הים סמוך ליפו יאולו' ס"ל שהיא יבנאל ביהושע ט"ו דמשמע שם שהיא סמוכה לים אמנם דה"ב כ"י חומת יבנה מתרגמין בורא דעוה יא"כ ע"כ מרי יבנה הוין ורבנו כתב צפ"ה מקה"מ ה"א שהיא מביטת שני (וזה יש לדחות קצת שרבו כתב שם שישבו שם ישראל בכיבוש שני אבל אפשר שלא קידשוה) וע"י תוספתא דמאי פ"א ה"י דמשמע דיבנה חייבת דמאי אך יש לדחות שהיו מציאין לה פטירות מא"י יע"ק: * מאשקלון שהיא קרמיה יושבת על שפת הים סמוך לחיפה כמש"כ צפ"ה אדמת קדש דף מ"ג בשם שכל דצריהם הם הערות נאמכות על שמות הערביים שקורין למקומות ההם ויכוון שאין מזה ראי' נכונה לסמוך ע"י' ולענ"ד יש להוכיח את הגבולות מהגמ' דאמרי' צב"ב ע"ד ב' מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכונה אלו' ו' ימים יד' נהרות שמקיפין את א"י ואלו הן ו' ימים ימה של טבריה (הוא כנרת) ימה של קדום (הוא ים המלח) וימה של חילת (ביר"ו) פ"ט דללאים הגי' של שליח) וימה של חולתא וימה של סיבכו ים אספמיא (ביר"ו) שם הגי' של אספמיא יהא מקוריא כמ"ש בסוף חלה והיא הגי' הנכונה דאלי אספמיא רחוקה מא"י מהלך שנה כמ"ש צב"ב ל"ח א') וים הגדול ואלו הן ד' נהרות ירדן וירמון קרמיון ופיגה והנה לשון מקיפין מוכח שם בסבב כל א"י כמי מוקף חומה, אין מקיפין חרל וחריע אלא לתסוות (יר"ו) פ"ב דללאים) וכן בכל מקום יביר' הגי' סובבין את א"י (ולכן לא חשיב שאר נהרות שבא"י

ציון ההלכה

(קלא) גיטין ב' א' יכ"כ רבנו בסמוך ה"ט לענין אשקלון ועכו יע"ע דבספרי ס"פ עקב מני בעיירות שהחזיקו עולי בבל רקס דחגרא ורקס גיאה וי"ל דהגירסא הנכונה בדרגס' ביר' רפ"ו דשציעים רפיה דחגרא וכן הגי' בתוספתא פ"ד דשציעים יע"ו ריב"ז א"א ריש גיטין ש"כ ג"כ דתרי רקס איבא חד כבשו עו"ב וחד לא כבשו: (קלב) יר"ו רפ"ו דשציעים יכ"כ הרמב"ן ירדן והמאזרי ריש גיטין: (קלג) יהא דכתיב ילכיד יהודה את עוה כבר הקשו כן ברישלמי יתיר' דתרי עוה הוין [אך י"ל דלמסקנת היר' זה גזרה ע"ש צביאיר הגר"א וע"י צנה"ל לקמן ה"טן וענהו א"ש דבסנהדרין ע"א א' מוצאיר דבית המנוגע נהב בתמיס עוה יבשבת קמ"ה ב' מציאר דמדבר עוה הוא מא"י כדפירש"י שם יכ"כ בחו"ל שציעים ס"י ג' סק"ט וע"י ביר' צבורים פ"ג ה"ג דמוצאיר דעוה חו"ל היא: (קלד) תוס' יאוס' הרא"ש ריש גיטין ושאר הראשונים שם וכן בתשו' הרי"ד ס"י קכ"ד וכתב שעולי מצרים כבשו עד נחל מצרים אבל עו"ב ודאי לא כבשוה כמ"ש ביר' ביכורים פ"ג ה"ג ורבנו לשיטתו דבארץ שכבשו עו"מ ולא עו"ב סימכין כמש"כ צפ"ד מסנהדרין ה"ו יא"כ מוכח ביר' שם דגם עו"מ לא כבשו עוה) וכבר העיד מהר"ט בתשו' ח"א ס"י מ"ו שאין נוהגין לעשר עוה אבל הרדב"ן ש"ד ס"י ל' כתב דחייבת מדרבנן כמי המדינית הסמוכות כיון דעולי מצרים כבשוה ע"ש ויהו לפ"ד שאר הראשונים דלפ"ד רבנו גם עו"מ לא כבשוה וע"ל צה"ט צנה"ל שצדקו שעו"מ כבשוה אבל לא עו"ב אבל (קלז) חו"ל ממקומות הסמוכין שאין נוהגין לעשר צומנינו: (קלה) ע"י צנה"ל: (קלו) תוס' יר"ן יאוס' הרא"ש ריש גיטין יאסר הראשונים שם ע"ש יכ"ד הרי"ד בתשו' ס"י קכ"ד וכן דעו"מ כבשו עד טירי אמנוסן יכ"כ בחו"ל שציעים ס"י ג' סק"ו ימשמע דקטק כן גם דעת רבנו יל"ע וע"י צה"ט:

(עג) שהיא בצפון. (עד) * היה מהלך מעכו לכזיב כל הארץ שעל ימינו (עה) שהוא מזרח הדרך

באור ההלכה

דרך אמונה

(עג) שהוא בצפון. (קלו) ומ"מ אין משם ואילך כולה חו"ל

מזרח	כזיב	הוא דמפרש בצפון שיש שם רצועה יוצאה שהיא חו"ל גמורה יעוד רצועה שלא כבשוה עו"ב וכבשוה עו"מ אבל השאר א"י עד טוירי אמנוס: (עד) ה"י מהלך כו'. (קלת) דעת רבנו דרצועה של חו"ל יצאה מעכו לכזיב וכל סביבות הרצועה א"י ומשמע דגם עולי מזרים לא כבשוה (קמ) וי"א דעולי מזרים כבשוה אבל עולי בכל לא כבשוה (קמא) וכזיב רחוקה לצפון יותר מעכו והדרך מעכו לכזיב הוא משמאל הרצועה ולכן המהלך בדרך זו הוא ימינו למזרח והוא חו"ל ושמאלו למערב והוא א"י (קמב) ואם מהלך מימין הרצועה הוא להיפך דיימינו א"י ושמאלו חו"ל והדרך הלכה בין עכו לכזיב כזה (א) (קמג) אבל מזרח עכו עממה א"י (קמד) ושאר הראשונים כתבו להיפך דרצועה של א"י יצאה מעכו לכזיב וכל סביבותיה חו"ל והדרך הייתה מימין הרצועה לכן מימינו למזרח חו"ל ומשמאלו א"י כזה (ב) (קמה) ויש גורסין להיפך דיימינו ארץ ישראל ומשמאלו חו"ל והדרך הייתה משמאל הרצועה ואם ילך מימין הרצועה יהיה להיפך: (עה) שהוא מזרח הדרך. (קמו) והדרך עממה מתחלקת בצרכה חצי הדרך הימני חו"ל וחצי הדרך השמאלי א"י:
	כזיב	הוא דמפרש בצפון שיש שם רצועה יוצאה שהיא חו"ל גמורה יעוד רצועה שלא כבשוה עו"ב וכבשוה עו"מ אבל השאר א"י עד טוירי אמנוס: (עד) ה"י מהלך כו'. (קלת) דעת רבנו דרצועה של חו"ל יצאה מעכו לכזיב וכל סביבות הרצועה א"י ומשמע דגם עולי מזרים לא כבשוה (קמ) וי"א דעולי מזרים כבשוה אבל עולי בכל לא כבשוה (קמא) וכזיב רחוקה לצפון יותר מעכו והדרך מעכו לכזיב הוא משמאל הרצועה ולכן המהלך בדרך זו הוא ימינו למזרח והוא חו"ל ושמאלו למערב והוא א"י (קמב) ואם מהלך מימין הרצועה הוא להיפך דיימינו א"י ושמאלו חו"ל והדרך הלכה בין עכו לכזיב כזה (א) (קמג) אבל מזרח עכו עממה א"י (קמד) ושאר הראשונים כתבו להיפך דרצועה של א"י יצאה מעכו לכזיב וכל סביבותיה חו"ל והדרך הייתה מימין הרצועה לכן מימינו למזרח חו"ל ומשמאלו א"י כזה (ב) (קמה) ויש גורסין להיפך דיימינו ארץ ישראל ומשמאלו חו"ל והדרך הייתה משמאל הרצועה ואם ילך מימין הרצועה יהיה להיפך: (עה) שהוא מזרח הדרך. (קמו) והדרך עממה מתחלקת בצרכה חצי הדרך הימני חו"ל וחצי הדרך השמאלי א"י:

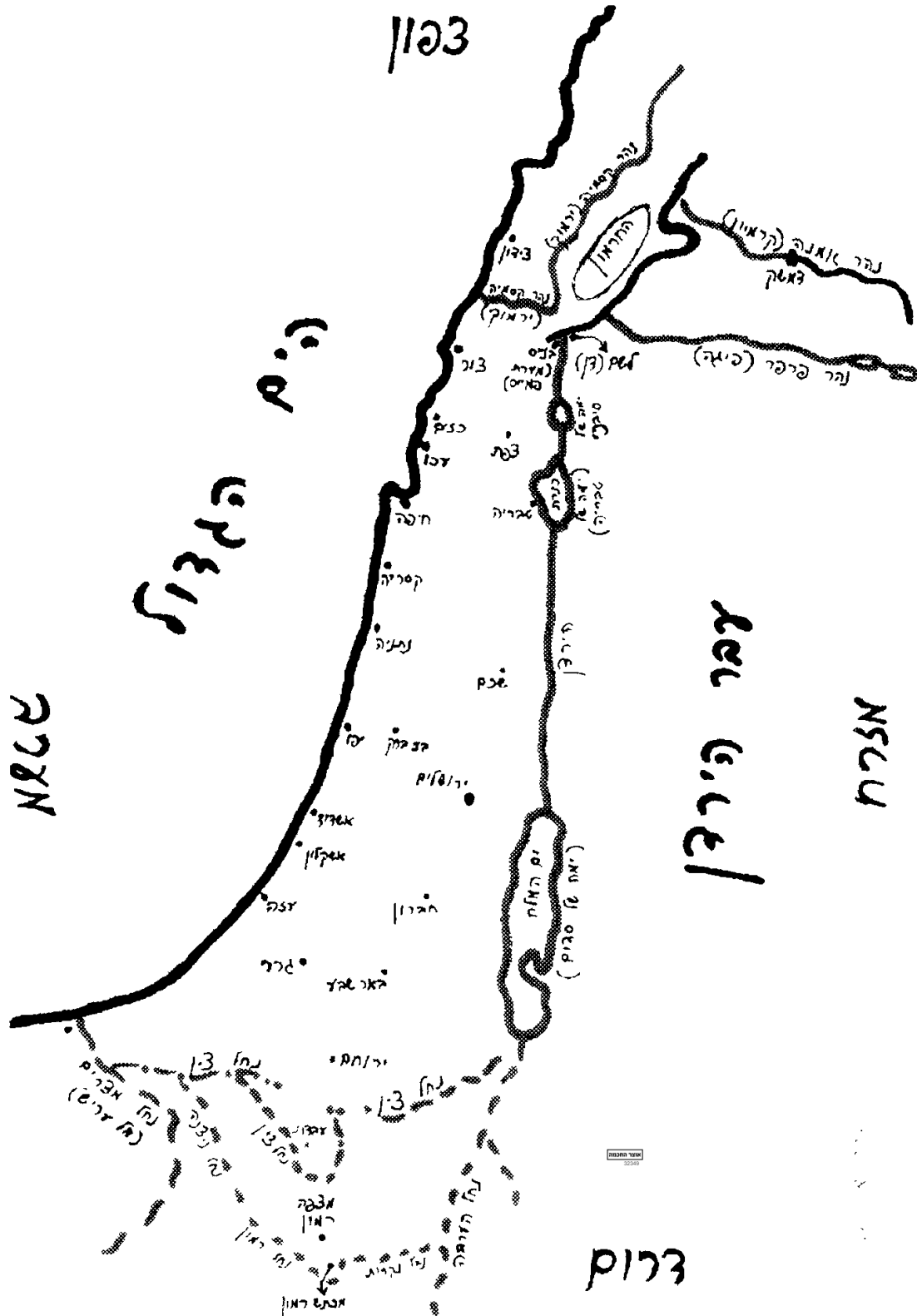
כגון שילוח וכו' ג' דלא חשיב אלא המקיפין על הגבולות. והנה ים הגדול הוא בכל מערבו של א"י והירדן הוא בכל מזרחו יולא ממערב פמיים (שהוא בחלקו של דן בסוף גבול מזרח לפון) ועובר בים של סיני ובים של טבריה ובים של סדום כלל מזרח כמ"ש בצבורות נ"ה א' ונב"ב שם קרמיון ופיגה הם נהרות דמשק אמנה ופרפר כמ"ש בערוך ערך קרמיון והם ידועים גם היום משני לדדי דמשק כמ"ש במפה יבן ירמין הוא בדרך דמשק כמ"ש בערוך שם יימה של שליית ושל סילמא לא נודע צבירור ובאדמת קדש מלמד שהן ג"כ בצפון ע"ש טעמיה כי בדרום לא מצונו שום ים וא"כ יל"ע איך מקיפין את א"י מלד דרום ששם אין ים ולא נהר והנה בצבורות נ"ה א' אמרין ירדן יולא ממערב פמיים ומהלך בימה של סיני ובימה של טבריה ובימה של סדום והולך ויפול ביס הגדול ונב"ב שם הג' ומהגלגל וירד לים הגדול והנה ים המלח נגמר בקצה מזרחית דרומית של א"י כמפורש בפ' מסעי ונ"ב א"ך מתגלגל הירדן לים הגדול שהוא במערב וראיתי במפה שיש שם נחל שקורין נחל לין והוא מתחיל סמוך לקצה ים המלח ומשך עד נחל מזרים שהוא אל עריש לדעת הגאונים אלא שנספק קצת באמצע ונראה ברור שחל זה הוא יולא מים המלח ונמשך עד ים הגדול ממש והוא הירדן הנמשך ויחכן שגם היום הוא מחויב במקומות המפסיקים קצת מתחת לאדמה) ואע"ג דהנחל הולך ממערב למזרח מ"מ זה נקרא מתגלגל לים כיון שמחובר וכדכתיב כל הנחלים הולכים אל הים ואבל אין לפרש כלל שכל המשך הירדן מים המלח עד ים הגדול הוא תחת האדמה דהא מקיפין חניא ועיין פדר"א פ"א י"ל דבצפון קאמר ע"ש וא"כ א"י מוקפת מלד דרום מהירדן וממזרח למדין שהנחל הזה הוא גבול דרום (ובגבול דרום אין חילוק בין כיבוש עולי מזרים לכיבוש עולי כלל כמש"כ הגר"א בירו' פ"י דשביעית ה"א וכן מוכח שם בירו' ובתוספתא וכו"כ כו"פ וגם לדעת רבנו שאשקלון גבול עו"מ כבר ביארנו למעלה דהיינו שעד שם כל הריבוע א"י ואח"כ יש ערים שהם חו"ל ובה קשה לדעת בדיק הגבול של עולי בכל גם הוא מודה שהגבול של סוף א"י רחוק יותר) ומה שהמורה כתבה ערים בגבול דרום ילא כתבה שהנחל הזה הוא הגבול משום שחל זה מכוז ופעמים מתייבש בחלקו בקיץ ולכן נתנה חזרה סמינים בערים ולפ"ו המושב ירוחם הוא בתוך גבול א"י אבל הימשך שקורין היום מצפה רמון הוא חוץ לגבול וא"כ לומר שהנחל שקורין נחל הערבה הוא הגבול שגם הוא נמשך עד נחל מזרים כמו שנתנה במפה שהרי מפורש בתורה שגבול מזרח הוא בקצה גבול לפוני כ' מהרי"ט בחשו' ח"א ס"י פ"ד שנהר קוסמיאה (שיואל מהים הגדול בין נור לנידון ונמשך ללד לפון) קבלה ביד כולם שהיא גבול א"י ויחכן שהוא הירמון שכ' בערוך שם שהוא בדרך דמשק דהיינו כלל לפון שהולכין לדמשק ולפ"ו גם לפון מוקפת כמעט כולה בירמין יאח"כ באמנה ופרפר שהן קרמיון ופיגה ואלו גבולות א"י (ומ"ש בצבורות נ"ה א' והא חו"ל וארץ כו' היינו שיש מקומות כן כמו הכא ובידרום כשמכוז ובל"א לרין לפרש כן) וע"י בחשו' מהר"ם גלגתי ס"י נ"ו שנסתפק אם נהר קוסמיאה הוא גבול עו"מ או עו"ב ואע"ג דקרא כי הוא על ימים יסדה ציח ראשון כתיב י"ל דנקרא לא כתיב מקיפין אלא חו"ל אמרו מקיפין בשביל שכיבוש עו"ב היו מקיפין אמנם יותר נראה שהן גבולות עו"מ שהרי עכו הוא גבול א"י והנה בעירובין כ"ב אמרו א"י אין חייבין עליה משום דה"ר דמק"ר לה סילמא דלור מהך גיסא ומחשנא דגדר מהך גיסא והנה לך מערב הים הגדול מחינה בכל הרוח ולד מזרח הירדן וכנ"ל ונשאר רוח לפון דמק"ר וזהו דקאמר דמק"ר קולמא דלור מהך גיסא דהיינו מצפון וקולמא דלור ידוע גם היום סמוך לנהר קוסמיאה הנ"ל ומחשנא דגדר הוא בדרום ואין זה גדר הסמוכה לחמתן בעירובין ס"א א' דהיא סמוכה לטבריא כמ"ש במגילה ב' ב' כמחמתן לטבריא מיל ונראה דהג"י הנכונה היא המיוצג בד"ס מכת"י מחשנא דגדר ונראה שהיא אמנם בגבול מערבי דרומי של א"י כמ"ש בירו' שביעית פ"ו ה"א מפני מה לא גזרו על אותו הרוח שנגרדיקו והוא גרר כמ"ש בש"ס שם חרנים ירושלמי ואע"ג דקולמא דלור ומחשנא דגדר הוא רק בחתלת גבול לפוני ודרומי יודעים היו שאח"כ יש מחילות של הרים ונהרות ורק על מקום זה קשיא להו שה"י פרין ביותר וע"ו אמרו שיש שם מחשנא דגדר וקולמא דלור. ילמעשה ז"ע. והצ"ח מיוצג כאן בדרך הגבול. * ה"י מהלך מעכו לכזיב. ע"י רמב"ן גיטין ו' ב' יריטב"א שם, ותורף הדברים שהר"מ בר חיסדאי הוכיח שהג"י הנכונה היא ג"י הירו' והתוספתא מימינו למזרח טהור ומשמאלו למערב טמא והביא ע"ו ב' ראיות א' ממ"ש בתוספתא דאהלות העיד ר' יהודה הנחתום על סטר מזרחי שהוא טהור (ל) הבנתי רא"י זו דהא גם במתני' דאהלות פ"ח מ"ט מביאר דמזרח עכו הוא א"י וטהור יע"כ לרין לחלק בין מזרח עכו למזרח הדרך מעכו לכזיב ישמא משמע ל"י סטר מזרחי דקאי על הדרך מדמסיים בחר הכי המהלך מעכו לכזיב וס"ל דפרושי קמפרש) ועוד רא"י ממתן בפ"ד דחלה מא"י עד כזיב כבשו עו"ב וימתין חלה א' והיא טהורה אלמא דעד כזיב היא א"י גמורה ואין לומר דארציה קאמר דהא מסיים מכזיב יעד הנהר יעד אמנה פ"י נהר פרט שהוא למזרח א"י וטוירי אמנוס שהן לצפון א"י עד מערב כבשו עו"מ ולא עו"ב והוא

ציון ההלכה

(קלו) ע"י חו"ל שביעית ס"י ג' סק"ב אות ה': (קלת) כ"כ כו"פ פ"א בשם כת"י רבני יהוצא בחי"ט רפ"ו דשביעית יבן הסכים בחו"ל שביעית ס"י ג' סק"ב ל"ב דעת רבנו: (קלט) ע"י חו"ל שם ונתקפה כזה: (קמ) רע"ב פ"י דשביעית מ"א: (קמא) מביאר בגיטין ו' ב' (קמב) ר"ש פ' בתרא דאהלות וחוס' הרא"ש גיטין ו' ב' וכו"פ פ"א: (קמג) משנה אהלות פ"ח מ"ט: (קמד) רש"י בגיטין ו' ב' וכל הראשונים שם ילדבריהם ז"ל דשטת חו"ל התחיל אחר עכו להתקן באהלות למזרח עכו טהור וע"י רמב"ן וירטב"א ויחי' הר"ן בגיטין ו' ב' שהאריכו בזה: (קמה) ע"י רמב"ן וירטב"א בגיטין שהביאו בשם הר"מ בן חסדאי שהסכים לג"י הירושלמי והתוספתא וכן הסכים הגר"א בנהגותיה שם: (קמי) ריטב"א החדשה גיטין ו' ב' וכו"פ בחשו' הרשב"א ח"א ס"י אלף קע"ד:

הלכות תרומות פרק א

ח

שלחמי הדברים הנ"ל למו"ח שליט"א וזה חשוב, עברתי על מ"ש בענין הגבול הדרומי של א"י הן אמנם הדברים צנוים ומיוסדים על מקורות נאמנים
 בבלי ירושלמי חוספחא ראשונים ואחרונים עם כל זאת להורות עפ"י הלכה למעשה הלכה ומורין כן לע"ד אכתי מידי ספיקא לא נפקי עד יצוא וזורה
 נדק. בצרכת המורה ודריש"ת יוסף שלום אלישיב:

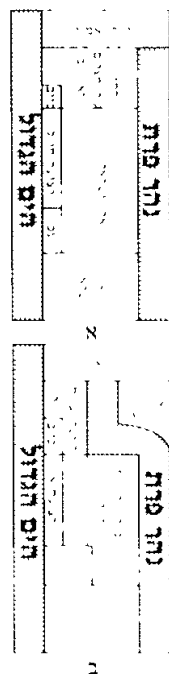
הרי היא בחזקת ח"ל (עו) וטמאה משום ארץ העמים (עז) ופטורה מן המעשר (עח) ומן השביעית. (עט) עד שיודע לך שאותו המקום מא"י. וכל הארץ שעל שמאלו שהוא מערב הדרך. הרי היא בחזקת א"י (פ) וטהורה משום ארץ העמים (פא) וחייבת במעשר ובשביעית. (פב) עד שיודע לך שאותו מקום ח"ל. (פג) וכל ששופע ויורד מטורי אמנום ולפנים א"י. מטורי אמנום ולחוץ ח"ל. (פד) * והנסיים שבים רואין אותן * כאילו חוט מתוח עליהם (פה) מטורי אמנום (פו) ועד (פז) נחל מצרים.

באור ההלכה

דרך אמונה

(עו) וטמאה משום ארץ העמים. ואפי' להסוברים דכנשוה עו"מ ולא עו"כ מ"מ מטמאה משום ארץ העמים כמ"כ רבני צפ"ה מצבורים ה"ו (קמו) אבל י"א דמקומות שכבשו עו"מ ולא עו"כ אין צו טומאת ארץ העמים וכלן טמא משום שגם עו"מ לא כנשוה וכנ"ל: (עז) ופטורה מן המעשר. (קמח) משמע דפטורה לגמרי אבל (קמט) י"א דלא גרע ממקומות הסמוכים וחייבה עכ"פ מדרבנן: (עח) ימן השביעית. (קנ) ולהסוברים דעו"מ כינשוה ולא עו"כ דינה כדון ארץ שכבשו עו"מ ספיקין שבו מותרין אבל לא נעבד בשביעית כמ"כ רבני צפ"ד משמיטה הכ"ו: (עט) עד שידע לך. (קנא) ר"ל דלעולם חוקת ימין הדרך מעכו ועד כו"כ ארץ העמים אלא א"כ מצא למקום שיאמר לך בקי כאן הדרך מתעקס ונכנס לתוך א"י קצת וימין הדרך הוי א"י: (פ) וטהורה משום ארץ העמים. (קנב) שגם עו"כ כנשוה: (פא) וחייבת במעשר ובשביעית. (קנג) מיהו צסוף עכו סמוך לים יש רצועה שלא כבשו עולי צבל כדצסמוך ה"ח: (פב) עד שידע לך כו'. (קנד) וטראבלו"ס סייף הנקרא היום טריפולי הוא חו"ל: (פג) וכל ששופע כו'. דדעת רבנו דרק הרצועה הזו ההולכת מעכו לכויז היא חו"ל אבל כל שאר סביבותיה הוא א"י ונמשך א"י ללד לפון עד שמגיע לטורי אמנום שעומד סמוך לים במקצוע פנינית מערצית של א"י והוא הר ההר דכתיב צפ' מסעי (קנה) יראש ההר מקום שמתחיל לשפע ללד דרים הוא גבול א"י ומשם ואילך לדרום הוא א"י ומלד השיפוע ולצפון הוא חו"ל: (פד) והנסיים שבים. ר"ל איים שבים (קנו) ולאו דוקא נסין דה"ה המים עצמן וכגון שזרע בספינה גוששת כדלקמן הכ"ג וכה"ג אלא נקט נסין דדרך לחרוש ולרועי בהן ישייך לחייבן: (פה) מטורי אמנום. מראש השיפוע: (פו) יעד נחל מצרים. שהוא גבול א"י ממקצוע דרומית מערצית ואע"ג שרבני כתב לעיל שעולי מצרים לא כבשו רק עד אשקלון ונחל מצרים הוא רחוק יותר מאשקלון מ"מ לענין הנסין שבים מותרין חוט מנחל מצרים עד טורי אמנום שהם הגבולות שצפ' מסעי ואם הם צתוך החוט הרי הן בא"י (קנו) וצלבד שעולי מצרים כבשו הנסין האלו (קנח) ייש מציה לכיבשם כמו כל א"י כנ"ל ה"כ ואם עו"מ כבשים ולא עו"כ דינו כארץ שכבשו עו"מ ולא עו"כ: (פז) נחל מצרים. (קנט) הוא הנקרא יאדי אל עריש (קס) י"א שהוא נילוס:

נ"כ א"י אבל אין יכולין לשמיר בטורה מכלל דרישא דעד כו"כ היא נ"כ עד הגר שהוא גבול מזרחי הוא א"י גמורה ולכן מקיים הג"י דמימיני טהורה ומשמאלי טמאה ימפרש דהמקשה ס"ד דכתיב וכו"כ למזרח א"י ויה"ק ה"ו מהלך מעכו לכויז מימיני למזרח הדרך טהורה כו' ר"ל אף דמימיני למזרח הוא חו"ל מ"מ יש מקומות שהדרך מתעקס ונכנס לתוך א"י וגם מימיני היא טהור עד שידע לך שהוא טמא י"א לטרוף תרימה ולפעמים שמשמאלי למערב ומ"מ הדרך טמא שהדרך מתעקס ללד חוץ לכן לא יאכל תרימה סס עד שידע לך שהוא טהור עכ"פ שמע"י מיהו דעכו במזרח ומשני לעולם עכו וכו"כ ולפינה דא"י קיי"מ סמוכין לים המערבי (כמו שהביא הרמב"ן מפסוקיחא) אלא דסמוך לים יש רצועה חו"ל וכל שאר השטח שמלד המזרח הוא רצועה של א"י והצד סו"ה (א)

ימין צימין רצועה חו"ל ולכן מימיני א"י ומשמאלי חו"ל. והרמב"ן הקשה ע"ו צו קיישית חלד דהו"ל חלמנה ולחוק ומנהר יחוק ולא ילפנים יעיד דמתני' משמע דאחר עכו הוא כתיב לגיטין ולדברי הוא בא"י חוץ מרצועה אחת בשטח הים, ולכן קיים הרמב"ן גירסתו דמימיני טמא ומשמאלי טהור ומפרש דהצד כו"כ (ב) ויהר פרת מתעקס נגד כויז עד טורי אמנום יסמוך לים יש רצועה א"י עד טורי אמנום יעד כויז כנשוה גם עו"כ ימכו"כ ילחין כנשוה רק עו"מ אבל שאר השטח משני ללדי עיקר הפרת הוא חו"ל גמורה שלא כנשוה ה"ה עו"מ יהיה נקרא ילפנים ולכן שטיי כ"ס שמעני ולחוק היא חו"ל גמורה חוץ מהרצועה שעל שפת הים ויהו מביאר כל דברי הרמב"ן סס אף ל"ע על פי הרמב"ן שהמציאות אינו קן שנהר פרת מתעקס עד כנגד כויז כמו שהעיר צ"ח מ"י ז"ל לדעת הרמב"ן א"ע"ג דכל הרצועה כנשוה עו"כ אבל כויז עצמה לא כנשוה דהא אמרי ביר"י פ"ק דלחוי ה"ג דכויז עצמה כחוק וכמ"כ גם רבנו: * והנסיים שבים. י"ע אם יהי דוקא הנסיים שבים אבל להיפך אם הם ימשך בא"י מקום יותר מהחוט והרצועה מכנס בתוך החוט יהי ידאי א"י כיון שהוא יבשה וכתב במורה הים הגדול יהי גבולס א"ד ה"ה להיפך החוט קיבוע יהי חו"ל מיהו למטשה אין נ"מ סו"ה כו' עיינתי במס' יראתי שאין מקום כזה ואדרבה בכל החוט חלק מהים נכנס צתוך א"י ונ"מ רק אם הים יעלה שרטון יחייבם חלק מהים וע"י צתו"א שביעית ס"י ג' סקל"ד שאז נהפך להיות א"י (לענין ידקן י"ע"ש מה הדן כאן לענין הים): * כאילו חוט מתוח כו'.

ציון ההלכה

(קמו) כו"כ פ"י (אבל בפט"ו כתב כדברי רבני יל"ע) י"כ הרמב"ן גיטין י' צו יבתיב חילין ק"ד א' שכי הטעם משום שאין יכולין לזהר בטורה וכו' הג"ה צביאורי לירי שביעית פ"י ה"ד אבל הר"א"ש בפ"ד דחלה מ"ח כתב דטמא יעמש"כ צפ"ה דכבורים ה"ח וצב"ל סס: (קמח) חו"א שביעית ס"י ד' סק"ג: (קמט) מזרחי גיטין י' צו יע"י הרמב"ן וירושלמי ר"ש גיטין שכתבי דחזי עכו שהיא חו"ל חייבה עכ"פ מדרבנן כדון סוריא: (קנ) עו" חו"א שביעית ס"י ד' סק"ג: (קנא) רש"י: (קנב) דהא דעת רבני דמה שכבשו עו"מ ולא עו"כ טמאה משום ארץ העמים כנ"ל: (קנג) חו"א שביעית ס"י ג' סק"ג: אית צו' (קנד) רבנ"י ח"ד ס"י ל' דלא ככו"פ פ"ט: (קנה) רש"י ימ"כ הר"א"ש בחלה פ"ד מ"ח אית י' דמתחלה אמנון ילפנים חו"ל י"ע"ג וצ"ל דכנתו מראש השיפוע וכמ"ס הר"ש הפ"י דשביעית: (קנו) רש"י סס ד"ה מן החוט יהו מביאר בגמ' סס ע"ש וכן ביר"י רש"י דחלה יבחיספתא סוף חלה: (קנא) פסוטי: (קנב) רבנ"י י"כ"ג ח"א: (קנא) פסוטי: (קנב) רבנ"י י"כ"ג ח"א: (קנא) פסוטי: (קנב) רש"י סס ד"ה מן החוט יהו מביאר בגמ' סס ע"ש וכן אף חפך שכן הסכימו כל הראשונים והאחרונים: (קס) רש"י יהושע י"ג ג' וכו' בהר"ג יגמין צפ' מסעי ולפי מה שראיתי במס' הנילוס נמשך

הלכות תרומות פרק א

ט

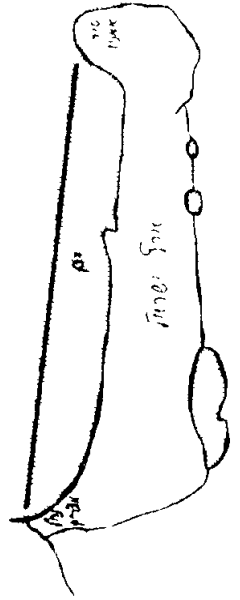
(פח) מן החוט ולפנים א"י. מן החוט ולחוץ ח"ל. (פט) וזו היא צורתה: * ח (צ) * מהיכן החזיקו * הציור שנדפס בסוף הרמב"ם משוּבש ולכן לא העתקנוהו.

דרך אמונה

באור ההלכה

ל"ע מה דין האיים שמתחילין בחוץ החוט ויזאין חוץ לחוט אם באמצע יפסק י"ה חו"ל או דאזלי אחר רוב העיר וזוילי כיון שנכנס משהו לא"י כולו א"י יכעין שכי' בחו"ל א"י ס"י ס"ד סק"ה ואם נימא שהולכין אחר הריב א"ש מש"כ צ"ל דלור ה"י אי דים וכולו חו"ל אפי' אי נימא דמקלמי נכנס בחוץ החוט כיון דריבין חוץ לחוט דלור ה"י מדינה גדולה מיהו יוחר מסתבר דנפסק באמצע המדינה וכמו שטורי אמנוס נחלק לשני חלקים וכן עכו חליה חו"ל ולפ"ו צ"ל דלור ה"י כולו חוץ לחוט ול"ע: * מהיכן החזיקו כו'. ע"י דמ"א שהבאנו בשם מרן שמיקל לעשר מפירות על אחרים ולא לחוש שמא הן מכיזב ולהלן דלדעם כמה ראשונים פטור גם מודאי משום דאזלי אחר הריב ועוד בצירוף דעת הגר"א דלא פטרו אלא מדמאי או של גוי ול"ע מה מרויח צדק מ"מ ה"ל מתרי דרבנן על חד דרבנן דמכיזב ולהלן הוא חרי דרבנן צדק דבה"ו דרבנן ועוד דלא כבשוהו ע"כ יאזני אלא דרבנן כמש"כ רבנו צה"ח ופירות א"י אינו אלא חד דרבנן והרי מרן דמאי ס"י י"ב סק"ט פסק שאין לעשר מתרי דרבנן על חד דרבנן (וע"י מל"מ לקמן פ"ה סוף הי"ו) ו"ל דזה לא מקרי חרי דרבנן כמש"כ מרן דמאי שם סק"א דלעשר מענין שא"י על הנקוב צה"ו לא מקרי מתרי דרבנן על חד דרבנן דאין כאן חרי פטורי אלא אינו נקוב אינו א"י ולא שייך ב' לא נתקדשה עכ"ל ויצאורו דהא דתרו"מ צה"ו דרבנן היינו משום דבעלה קדישה הארץ ורק רבנן הטילו עלי' חיוב מעשר וא"כ גם ענין שאינו נקוב אין עליו קדושת הארץ וחכמים הטילו עליו חיוב כאלו קדוש וא"כ אין כאן אלא דרבנן א' שחכמים עשאוהו כא"י קדוש וכן עשו על כל א"י צה"ו והו"ל אותו דרבנן ולפ"ו ה"ה כאן כיון שכל א"י לא נתקדשה צה"ו וגם מה שכבשו ע"כ לא נתקדשה וחכמים הטילו על שניהן קדישה א"כ הו"ל חד דרבנן אבל יל"ע דמה"ט דהקשה שם מרן על ענין דמשמע דגם צה"ו אין מורמין מן שאינו נקוב על הנקוב והיינו מתמימת הגמ' והפוסקים ה"ג מש"כ רבנו צה"ח ה"ב (והוא מתוספתא דתרימות) אין מורמין מפירות הארץ על פירות חו"ל ולא מפירות חו"ל על פירות הארץ

(פח) מן החוט ולפנים א"י. אם כבשוהו כד"ן א"י: (פט) וזו היא צורתה. (קסא) וכל אי שמתחיל בחוץ החוט ויזא חוץ לחוט החלק שנכנס בחוץ החוט דינו כא"י (קסב) ואי קפריסין כולו מחוץ לחוט: (צ) מהיכן החזיקו עולי צבל. (קסג) דעת רבנו שכל הארץ שכבשו ע"מ כבשו ע"כ [מלבד איזה ערים המנויין לעיל ובגמ' אצל ה"י רצועה ארוכה על שפת הים לכל רוחב א"י מטורי אמנון עד נחל מנרים שלא החזיקו בה עולי צבל [מלבד הרצועה שמעכו לכיזב שגם ע"מ לא החזיקו בה כנ"ל] ורחב הרצועה (קסד) כרחב השטח שמכיזב עד הים ולכן נקט מכיזב עד אמנה לצד פסון ומכיזב עד הנהר לצד דרום ולא נקט מאמנה עד הנהר כדי שגדע ריחב הרצועה כרוחב שמכיזב לים שכויז באמצע בין טורי אמנוס לנחל מנרים ואע"ג דלעיל משמע דגם עולי מנרים לא כבשו לצד פסון הלאה מכיזב מ"מ היו שם מקומות בודדים שכבשו וכנ"ל סקע"א אבל ע"כ לא כבשו כל הרצועה הזו ולכן אין חייבת בתרו"מ אלא מדרבנן כנ"ל ה"ה (קסה) וי"א דפטורה לגמרי, וכן דעת הגר"א כרבנו דהרצועה הוא לצד מערב אלא שדעתו דפירות של ישראל שגדלו

שם חייב בתרו"מ רק של גוי פטור אף שנגמר צד ישראל א"כ לקח מישראל ואינו יודע אם לקחן משדהו או מגוי תלין שלקחן מגוי ועכשיו אין לנו בקיאות ברצועה זו ובסתם פירות הולכין אחר הרוב ומוחר לעשר מזה על זה [אע"ג ד"א דפטורה לגמרי כנ"ל] דעל הרוב הן מין א' ומיעוט הוא שיוזמן מערובות חיוב ופטור וא"כ לעשר כל קלח וקלח מיני' וצ"י וגם יש כאן לירוף דעת הגר"א שלא הקילו שם אלא בדמאי או של גוי אבל טבולו חייב במעשר (קסו) ודעת הרבה ראשונים דהחלק שלא כבשו ע"כ הוא מכיזב לצד מזרח עד נהר פרת ומכיזב לצד מערב או לצד פסון עד טורי אמנון אבל לצד מערב כבשו הכל עד כיזב

ציון ההלכה

למעלה ונפול לים הגדול וכ"כ הרמב"ן צבראשית ב' י"א שהטילו הולך על פני כל ארץ מנרים עד נפלו בים הגדול באלכסנדריא של מנרים ויזא הכונה בגבול א"י לתחלת הנילוס במקום שנופל לים הגדול וא"כ אין נ"מ כ"כ בין פ"י רס"ג לפ"י רש"י דלשניהם יזא החוט לדרום כמעט במקום א' והוא נגד קצה ים המלח ורק נ"מ לענין נסין שבים ולענין הערים שברוחב הים על שפתו עד אלכסנדריא [אם כבשו ע"מ] ומה שהביא הרד"ק ביהושע י"א ט"ז וכו"פ פ"א והוא בתוספתא דמרגוס יהושע פ"י מ"א דגושן של יהודה הוא גושן שיבצו צו בניי במנרים נ' דס"ל דגושן זו היא על שפת הים וחולק על ח"י שמות י"ב ל"א דגושן באמצע מנרים דלא יתכן כלל דחזי מנרים יהא א"י וכן מוכח דהא בתוספתא הנ"ל אמר שהוא גרר שנחן אבימלך לשרה וגרר קמוכה לנחל מנרים כמ"ש צ"ר פס"ד וכן צ"ר פ"ו דשביעית ה"א וכן מוכח דבברי רבנו צה"ח ממלכים ה"ו שכ' דאלכסנדריא בכלל האיסור לגור במנרים וא"כ ע"כ דהוא בכלל מנרים ולא מא"י וגם כחז שם דמנרים מתחיל מים הגדול ולפ"ו חמוה מה שהביא צ"ח משנה יוסף פ"ו משביעית בשם הר"י קסטרו דקחיר הוא א"י לדעת רש"י אמנוס גבול דרומי של א"י אין הולך צדו ישר ממש מנחל מנרים לקצה ים המלח דהכתיב צ"ח מסעי ונסב הגבול וזא הגבול ומ"מ מסתבר שאין יזא הרבה ול"ע והא דכתיב צ"ח משפטים ושחי אח גבולך מים סוף ז"ע ואולי הרחבת מנרים הוא כמש"כ מרן בשביעית ס"י ג' סק"ל לענין נהר פרת וע"י גרש"ס חלה דף פ"ב ב' שכ' דאלכסנדריא א"י היא אלא שלא כבשוהו ול"ע ושמענו בשם מרן ז"ל שער שקורין היום חילת ודאי חו"ל היא וע"י בתוס' אנשי שם מע"ש פ"ה מ"ב דתרי חילת איכא ועמ"כ צה"ל צענין הגבול הדרומי הנלעג"ד: (קסא) ע"י צה"ל: (קסב) משו' רב"ז ח"ד ס"י ל' דלא ככו"פ ספ"ט ומ"מ אפשר שהיא בכלל המקומות הסמוכים דחייבין מדרבנן להרבה ראשונים וע"י ירו' דמאי פ"ב ה"א והא כמון בקיפריס: (קסג) ע"י חו"א שביעית ס"י ג' סק"ל צ"ח א"י ד' וחזר ממש"כ בקי"ח וע"י בתוספתא שביעית פ"ד ה"ג ואי זו היא א"י מנהר דרומה של כיזב וזאין ומשמע דבא לפרש המשנה וא"כ נשמע לכאן כדעת שאר הראשונים ול"ע וע"י גרש"ס צ"ח וע"י דשביעית ופ"ד דחלה (ומונח במל"א) ש' שדעתו ג"כ דהרצועה הוא ע"פ כל אורך הים הגדול אלא שהרחיק את עכו לפנים א"י הרבה וזה ז"ע: (קסד) כ"ה צה"ח בתשו' הרמב"ם ס"י ר"ח ע"ש: (קסה) מש"כ שם מרן דפטורה מתרו"מ היינו להראשונים דס"ל דמכיזב ולהלן פטור אף מודאי אבל דעת רבנו דרק מדמאי פטור אבל בודאי חייב וצה"ח כתב לעיל צה"ח דמקומות שכבשו ע"מ ולא ע"כ חייב בתרו"מ מדרבנן כדי שיסמכו עליהם עניים: (קסו) דעת הר"ש והרא"ש דפ"ו משביעית דאמנוס למערב כיזב ונהר למזרח [וכ"ד הרי"ד בתשו' ס"י קכ"ד] והרע"ב כתב שם דאמנוס לפסון כיזב כי כיזב יושב על הים וכ"כ הרמב"ן והרי"ט"א נביטין ז' ב' וגם בשם ר"מ צ"ח חקדאי אמנוס לפי הרמב"ן נהר פרת מתעקס וז"א לפי המציאות שראויים היום וע"י צה"ל:

הלכות תרומות פרק א

ט

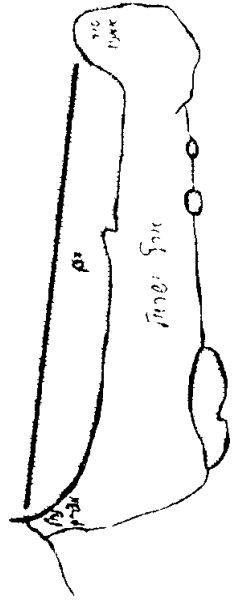
(פח) מן החוט ולפנים א"י. מן החוט ולחוץ ח"ל. (פט) וזו היא צורתה: * ח (צ) * מהיכן החזיקו * הציור שנדפס בסוף הרמב"ם משוּבש ולכן לא העתקנוהו.

דרך אמונה

באור ההלכה

ל"ע מה דין האיסם שמתחילין בחוץ החוט ויזאין חוץ לחוט אם באמצע יפסק י"ה חו"ל או דאזלי אחר רוב העיר וזוילי כיון שנכנס משהו לא"י כולו א"י יכעין שכי' בחו"ל א"י ס"י ס"ד סק"ה ואם נימא שהולכין אחר הריב א"ש מש"כ צ"ה"ל דלור ה"י אי דים וכולו חו"ל אפי' אי נימא דמקלמי נכנס בחוץ החוט כיון דריבין חוץ לחוט דלור ה"י מדינה גדולה מיהו יותר מסתבר דנפסק באמצע המדינה וכמו שטורי אמנוס נחלק לשני חלקים וכן עכו חליה חו"ל ולפ"ו ז"ל דלור ה"י כולו חוץ לחוט וז"ע: * מהיכן החזיקו כו'. ע"י דמ"א שהבאנו בשם מרן שמיקל לעשר מפירות על אחרים ולא לחוש שמא הן מכיזב ולהלן דלדעם כמה ראשונים פטור גם מודאי משום דאזלי אחר הריב ועוד בצירוף דעת הגר"א דלא פטרו אלא מדמאי או של גוי וז"ע מה מרויח צדק מ"מ ה"ל מתרי דרבנן על חד דרבנן דמכיזב ולהלן הוא חרי דרבנן צדק דבה"ו דרבנן ועוד דלא כבשוהו ע"כ יאזני אלא דרבנן כמש"כ רבנו צה"ח ופירות א"י אינו אלא חד דרבנן והרי מרן דמאי ס"י י"ב סק"ט פסק שאין לעשר מתרי דרבנן על חד דרבנן (וע"י מל"מ לקמן פ"ה סוף הי"ו) ו"ל דזה לא מקרי חרי דרבנן כמש"כ מרן דמאי שם סק"א דלעשר מענין שא"י על הנקוב צה"ו לא מקרי מתרי דרבנן על חד דרבנן דאין כאן חרי פטורי אלא אינו נקוב אינו א"י ולא שייך ב' לא נתקדשה עכ"ל ויצאו דהא דתרו"מ צה"ו דרבנן היינו משום דבעלה קדישה הארץ ורק רבנן הטילו עלי' חיוב מעשר וא"כ גם ענין שאינו נקוב אין עליו קדושת הארץ וחכמים הטילו עליו חיוב כאלו קדוש וא"כ אין כאן אלא דרבנן א' שחכמים עשאוהו כא"י קדוש וכן עשו על כל א"י צה"ו והו"ל אותו דרבנן ולפ"ו ה"ה כאן כיון שכל א"י לא נתקדשה צה"ו וגם מה שכבשו ע"כ לא נתקדשה וחכמים הטילו על שניהן קדישה א"כ הו"ל חד דרבנן אבל יל"ע דמה"ט דהקשה שם מרן על ענין דמשמע דגם צה"ו אין מורמין מן שאינו נקוב על הנקוב והיינו מתמימת הגמ' והפוסקים ה"ג מש"כ רבנו צה"ה הי"ב (והוא מתוספתא דתרימות) אין מורמין מפירות הארץ על פירות חו"ל ולא מפירות חו"ל על פירות הארץ

(פח) מן החוט ולפנים א"י. אם כבשוהו כד"ן א"י: (פט) וזו היא צורתה. (קסא) וכל אי שמתחיל בחוץ החוט ויזא חוץ לחוט החלק שנכנס בחוץ החוט דינו כא"י (קסב) ואי קפריסין כולו מחוץ לחוט: (צ) מהיכן החזיקו עולי צבל. (קסג) דעת רבנו שכל הארץ שכבשו ע"מ כבשו ע"כ [מלבד איזה ערים המנויין לעיל ובגמ' אצל ה"י רצועה ארוכה על שפת הים לכל רוחב א"י מטורי אמנוס עד נחל מצרים שלא החזיקו בה עולי צבל [מלבד הרצועה שמעכו לכיזב שגם ע"מ לא החזיקו בה כנ"ל] ורחב הרצועה (קסד) כרחב השטח שמכיזב עד הים ולכן נקט מכיזב עד אמנה לצד פסון ומכיזב עד הנהר לצד דרום ולא נקט מאמנה עד הנהר כדי שגדע ריחב הרצועה כרוחב שמכיזב לים שכויז באמצע בין טורי אמנוס לנחל מצרים ואע"ג דלעיל משמע דגם עולי מצרים לא כבשו לצד פסון הלאה מכיזב מ"מ היו שם מקומות בודדים שכבשו וכנ"ל סקע"א אבל ע"כ לא כבשו כל הרצועה הזו ולכן אין חייבת בתרו"מ אלא מדרבנן כנ"ל ה"ה (קסה) וי"א דפטורה לגמרי, וכן דעת הגר"א כרבנו דהרצועה הוא לצד מערב אלא שדעתו דפירות של ישראל שגדלו

שם חייב בתרו"מ רק של גוי פטור אף שנגמר צד ישראל א"כ לקח מישראל ויאני יודע אם לקחן משדהו או מגוי תלין שלקחן מגוי ועכשיו אין אנו נביאין ברצועה זו ובסתם פירות הולכין אחר הרוב ומוחר לעשר מזה על זה [אע"ג ד"א דפטורה לגמרי כנ"ל] דעל הרוב הן מין א' ומיעוט הוא שיוזמן מערובות חיוב ופטור וא"כ לעשר כל קלח וקלח מיני' וצ"י וגם יש כאן צירוף דעת הגר"א שלא הקילו שם אלא בדמאי או של גוי אבל טבולו חייב במעשר (קסו) ודעת הרבה ראשונים דהחלק שלא כבשו ע"כ הוא מכיזב לצד מזרח עד נהר פרת ומכיזב לצד מערב או לצד פסון עד טורי אמנוס אבל לצד מערב כבשו הכל עד כיזב

ציון ההלכה

למעלה ונפול לים הגדול וכ"כ הרמב"ן צבראשית ב' י"א שהטילום הולך על פני כל ארץ מצרים עד נפלו בים הגדול באלכסנדריה של מצרים ויזא הכונה בגבול א"י לתחלת הנילוס במקום שנופל לים הגדול וא"כ אין נ"מ כ"כ בין פ"י רס"ג לפ"י רש"י דלשניהם יזא החוט לדרום כמעט במקום א' והוא נגד קצה ים המלח ורק נ"מ לענין נסין שבים ולענין הערים שברוחב הים על שפתו עד אלכסנדריה [אם כבשו ע"מ] ומה שהביא הרד"ק ביהושע י"א ט"ז וכו"פ פ"א והוא בתוספתא דתרגום יהושע פ"י מ"א דגושן של יהודה הוא גושן שיבצו צו בניי במצרים נ' דס"ל דגושן זו היא על שפת הים וחולק על ח"י שמות י"ב ל"א דגושן באמצע מצרים דלא יתכן כלל דחזי מצרים יהא א"י וכן מוכח דהא בתוספתא הנ"ל אמר שהוא גרר שנחן אבימלך לשרה וגרר קמוכה לנחל מצרים כמ"ש צ"ר פס"ד וכן צ"ר פ"ו דשביעית ה"א וכן מוכח דבברי רבנו צה"ה ממלכים ה"ו שכ' דאלכסנדריה בכלל האיסור לגור במצרים וא"כ ע"כ דהוא בכלל מצרים ולא מא"י וגם כחז שם דמצרים מתחיל מים הגדול ולפ"ו חמוה מה שהביא צ"ח משנה יוסף פ"ו משביעית בשם הר"י קסטרו דקחיר הוא א"י לדעת רש"י אמנוס גבול דרומי של א"י אין הולך צדו ישר ממש מנחל מצרים לקצה ים המלח דהכתיב צ"ח מסעי ונסב הגבול וזא הגבול ומ"מ מסתבר שאין יזא הרבה וז"ע והא דכתיב צ"ח משפטים ושחי אח גבולך מים סוף ז"ע ואולי הרחבת מצרים הוא כמש"כ מרן בשביעית ס"י ג' סק"ל לענין נהר פרת וע"י גרש"ס חלה דף פ"ב ב' שכ' דאלכסנדריה א"י היא אלא שלא כבשוהו וז"ע ושמענו בשם מרן ז"ל שער שקורין היום חילת ודאי חו"ל היא וע"י בתוס' אנשי שם מע"ש פ"ה מ"ב דתרי חילת איכא ועמ"כ צה"ל צענין הגבול הדרומי הנלעג"ד: (קסא) ע"י צה"ל: (קסב) משו' רבד"ו ח"ד ס"י ל' דלא ככו"פ ספ"ט ומ"מ אפשר שהיא בכלל המקומות הסמוכים דחייבין מדרבנן להרבה ראשונים וע"י ירו' דמאי פ"ב ה"א והא כמון צקיפריס: (קסג) ע"י חו"א שביעית ס"י ג' סק"ל צ"ח א"י ד' וחזר ממש"כ צקיפ"ח וע"י בתוספתא שביעית פ"ד ה"ג ואי זו היא א"י מנהר דרומה של כיזב וזאין ומשמע דבא לפרש המשנה וא"כ נשמע לכאן דעת שאר הראשונים וז"ע וע"י גרש"ס צ"ח וע"י דשביעית ופ"ד דחלה (ומוצא במל"א) ש' שדעתו ג"כ דהרצועה הוא ע"פ כל אורך הים הגדול אלא שהרחיק את עכו לפנים א"י הרבה וזה ז"ע: (קסד) כ"ה צה"א בתשו' הרמב"ם ס"י ר"ח ע"ש: (קסה) מש"כ שם מרן דפטורה מתרו"מ היינו להראשונים דס"ל דמכיזב ולהלן פטור אף מודאי אבל דעת רבנו דרק מדמאי פטור אבל בודאי חייב וצה"א כתב לעיל צה"ה דמקומות שכבשו ע"מ ולא ע"כ חייב בתרו"מ מדרבנן כדי שיסמכו עליהם עניים: (קסו) דעת הר"ש והרא"ש דפ"ו משביעית דאמנוס למערב כיזב ונהר למזרח [וכ"ד הרי"ד בתשו' ס"י קכ"ד] והרע"ב כתב שם דאמנוס לפסון כיזב כי כיזב יושב על הים וכ"כ הרמב"ן והרי"ט"א נביטין ז' ב' וגם בשם ר"מ צ"ח חקדאי אמנוס לפי הרמב"ן נהר פרת מתעקס וז"א לפי המציאות שראויים היום וע"י צה"ל:

הלכות תרומות פרק א

באור ההלכה

דרך אמונה

לפון [חוץ מערים בודדות המנויין] (קסו) וכל מה שהוא מכונן ולהלן לזד דרוס הוא בחזקה שכבשו עו"כ חוץ ממה שאמרו בפירוש שהניחוס. ולמעשה פסק (קסח) בחזו"א דאפשר לסמוך ע"ד רבנו והגר"א שכל המושבות בצפון עד חצר עיני וטורי אמנון חייבות במעשר [מלבד הרצועות הפטורות] ואפשר לזרז על המעשר וכן לענין ספיחין בשביעית יש להחמיר כגולן:

ולא מפירות הארץ על פירות סוריא ולא מפירות סוריא על פירות הארץ משמע ג"כ מסמימת הגמ' והפוסקים דגם בה"ז הדין כן ולפי הג"ל בה"ז אין מקום לאסור בזה דהכל הו"ל חד דרבנן וכנ"ל וז"ל כמו שמי מרן שם לענין ענף וז"ל ונראה טעמו דהא דחייב חכמים אינו נקוב הוא משום גזרה א"י אטו נקוב והלכך השוב א"י כפטור לגבי חיוב שמחלה גזרו על הארץ ועל הנקוב ועדין א"י פטור עד שגזרו עליו חכמים עכ"ל וטעם זה שייך ג"כ כאן בסוריא דהא הטעם דגזרו בסוריא הוא ג"כ אטו א"י כמבואר בע"ז כ"א א' (ע"ש רש"י ד"ה שדות) וכן

בחז"ל הטעם דגזרו במקומות הסמוכים הוא אטו א"י כמש"כ תוס' בע"ז נ"ט א' ד"ה צר וצטור יו"ד ר"ס של"א וא"כ הו"ל כפטור לגבי חיוב מטעם הג"ל אבל במקומות שכבשו עו"מ ולא עו"כ אין הטעם משום גזרה אטו המקומות שכבשו עו"כ אלא הטעם כמש"כ רבנו בה"ה כדי שיקמו עליהם עניים בשביעית וא"כ אין זה אלא שהחכמים קידשוהו ואין כאן אלא חד דרבנן ושפיר מעשרין מזה על זה. מיהו זה רק לפ"ד רבנו אבל שאר הראשונים שפרשים הניחוס שיקמו עליהם עניים בשביעית היינו שהניחוס מלקדשם כדי שלא ינהג שם שביעית אבל הא דחייבין בחזו"מ רבנו דרבנן והקשו החס"ד הא כל לקוח דרבנן ומה הותרך לקנות מגור או מע"ה ועוד הו"מ לקנות ממירוח גור או מענף שא"כ או מתבואת חו"ל (ר"ל המקומות הסמוכים שחייב מדרבנן) ועוד הקשו בצ"מ פ"ח א' ובצבורות י"א ב' דמאי קאמר קסבר רוב ע"ה מעשרין דאי אין מעשרין א"א לעשר מזה על זה ואמאי הא לכ"ע דמאי דרבנן ולא יבארו למה הוא דרבנן אם אין רוב ע"ה מעשרין ואולי משום שאע"פ שהרוב אין מעשרין אין רובן אומרים שזה מעושר וכיון שאומר שזה מעושר זה אינו אלא מיעוט שקריים וכ"כ רש"י בצ"מ נ"ג א' ד"ה ויחייב וז"ל שרי דמאי נקרא גם אם אין הע"ה אומר כלום שו"ר צריך"ש סי' רכ"א שם שהדמאי אף אם הו' ספק השקול ולא היו רוב מעשרין אלא מחלה על מחלה דרבנן לא יהי' עשורו אלא מדרבנן ואפי' לדעת מי שסובר דספיקא דאורייתא אסור מה"מ לפי שהמחלה המעשרין הם כחברים והמחלה שאין מעשרין אינו טבל גמור כדאי אלא שהיו חושדין אותן כיון שאין דרכן לעשר עכ"ל נ' כונתו דאע"ג דאין כאן רוב מעשרין מ"מ יש יותר נדרין שזה מעושר כי גם בין החלי שאין מעשרין לפעמים מעשרין אלא שחכמים לא רזו להאמינם כיון שחשודים אמנם הר"ש בחלה פ"ד מ"ו כתב דמאי מדאורייתא אוקי לחוקת טבל וכ"כ החו"מ ביבמות קי"ט א' ד"ה מחזורתא ועי' רש"י דמאי פ"א מ"א ואירצו דכל הני מייחז כמו מן החיוב על הפטור דכל הני חמורין טפי מתערבות אבל דמאי ולקוח מגור למ"ד יש קנין לא חמירי מתערבות ועפ"ז למד מהר"ם מנחם שה"ה שאין לעשר מתערבות דמה"מ בטל ברוב על פירות בה"ז דהוא ג"כ מדרבנן כיון דשם יש תרי דרבנן וחמירי טפי וע"כ אין כונתו דמכל תרי דרבנן א"א להפריש על חד דרבנן דזה נגד הגמ' עלמה שם (כמש"כ בטורי אבן מגילה י"ט ב' ד"ה ר"י וז"ל רעק"א בגליון הש"ס במנחות שם) דהא ח"ל לך קח מהגור או מע"ה אע"ג שיש שם תרי דרבנן גם לקוח וגם דמאי או של גור ועשר על שלו שיש שם רק חד דרבנן של מערבות (דאין לומר דגם שלו הו' לקוח דלא משמע כן כלל דהו"ל לפרש כן כי זה העיקר ועוד דקאמר שם דמדאורייתא ברובא בטל משמע שהוא מה"מ וכן מסיק שם רש"י שה"י טבל גמור שחייב מה"מ וכן מוכח ביר"ו דמאי פ"ח ה"ה אלא דלירזי שיעה אחת שם ע"ש) ואם נימא כמש"כ בטורי אבן שם דמהר"ם מרוטנברג אזיל בשיעה הריב"ם והר"ש דאין לקוח פטור אלא בלוקח קודם מירוח וסמך דמאי הוא אחר מירוח א"כ אין זה להלכה דהא אין קו"ל כדעת רבנו דהממרה ע"מ למכור הו' לקוח ופטור מה"מ וכמו שכתב רמב"ם בפ"ד ממעשר וע"כ שאין הטעם משום תרי דרבנן אלא כל דרבנן שהוא יותר חמור מהשני א"א לעשר מזה על זה וכלשון מהר"ם שם כיון דקלח חמורה זו מזו וס"ל למהר"ם דחרי"מ בה"ז י"ל דמקרי דרבנן חמור לגבי מערבות וכ"ה לשון הטור בי"ד סי' של"א בשם סה"ת (והוא מסה"ת ה' א"י סי' י"ג) אע"פ שלוקח מגור ומישראל אינם אלא מדרבנן אין תורמין מזה על זה לפי שיש יותר חיוב ממישראל מהלוקח מגור עכ"ל ומבואר דהוא מלי אס הוא יותר חיוב או לא אמנם בגדר מה נקרא יותר חיוב דרבנן ומה פחות ז"ע והנה במנחות שם ובתוס' שם ובצ"מ פ"ח א' ובצבורות י"א ב' מבואר מערבות ודמאי אס רוב ע"ה מעשרין ולקוח מגור אס יש קנין מקרי דרבנן קל ודמאי אס אין רוב ע"ה מעשרין ומבואר חו"ל ולקוח נקרא דרבנן חמור ובנינו מירוח גור דעת החס"ד במנחות דהו' דרבנן חמור ודעת תוס' בצ"מ דהו' דרבנן קל ולענין ענף שא"כ דעת החס"ד במנחות וסה"ת בה"ז א"י דהו' דרבנן חמור אבל דעת החס"ד והר"ש בצ"מ דרבנן חמור ואפי' דמאי נקרא דרבנן קל ולענין דרבנן חמור וכן לענין מעשר ירק למדנו מדברי החזו"א (בדמאי סי' י"ג סקי"ט) דמקרי דרבנן חמור אמנם בגדר בזה לא יבארו והתוס' בצ"מ (וכן בחס"ד הר"ש שם) כתבו דלקוח מקרי דרבנן חמור כיון דאי הדר קני' ל' המוכר חייב אצלו נמצא שאין הפטור בפירות אלא שעכשיו נמצאין אלא מי שאינו כן חיוב אצל אין טעם זה מספיק על שאר החמורין אמנם במירוח גור י"ל כיון שאינו פטור מזד עלצמו שהרי הפירות חייבין רק שחסר כאן מירוח [וא"א לעשות עוד פעם מירוח שאין מירוח אחר מירוח] לכן זה נקרא חיוב [ועי' בתשו' ר' צללאל סי' א' ד"ה ומיהו החס"ד שנתקשה בזה למה מירוח גור נקרא חמור נגד מערבות] וזהו שנתקו החס"ד במנחות ע"ס החס"ד בצ"מ דדעת תוס' בצ"מ שאין זה טענה כיון שסוף סוף א"א לה עכשיו להתחייב בשום אופן מקרי דרבנן קל, אבל על שאר הדברים צריך טעם למה נחשבין אלו חמורין ואלו קלין ומלשון החס"ד והר"ש בצ"מ דפאה והמהר"ם מרוטנברג נראה שיעיקר הענין שלא יהא נראה לבדיות כמו מן החיוב על הפטור (וכ"ה לשון סה"ת בה"ז א"י דהנהו אין פטור דידהו ניכר לבריות וסבורין סגדל בחיוב) ולזה בדברים שמתחלף עם דאורייתא מקרי חמורין כגון דמאי אס אין רוב ע"ה מעשרין אע"ג דמה"מ יש להקל כמש"כ הריב"ם וכו"ל מ"מ לאנשים נראה שזה מחלה אין מעשרין וכן מצבאות חו"ל כיון שעטעם הגזרה שלא יתחלף בתבואת הארץ כמש"כ תוס' בע"ז נ"ט א' והטור יו"ד סי' של"א נראה לאנשים כאלו זה פירות הארץ וכן בענין שאינו נקוב כיון שטעם הגזרה שלא יתחלף בענין נקוב כמ"ש ביומא פ"ג ב' שאין אנשים מבחינים אס הוא נקוב או אינו נקוב וא"כ נראה להם כאלו עשירו מנקוב על הפטור [והתו' והר"ש בצ"מ דרבנן שהחירו לעשר מענף שא"כ על מערבות י"ל דלא ק"ל כלל סברת החס"ד במנחות משום דמאי ומירצו מירונם אחרים על קושיית התו' שם] אבל מערבות מה"מ בטל והכל יודעים שהוא יותר גמור רק שחכמים אמרו כיון שהוא דשיל"מ עד שחללוהו באיסור תאכלהו בזה"ל ש"ס כלל לומר שיחלף בחיוב וכן דמאי אס רוב ע"ה מעשרין וזה יותר גמור מה"מ [ואפי' אס האמת שלא מעשרו מקרי אטו כמש"כ תוס' ביבמות ל"ה ב' ד"ה ונמצאת דבכה"ג בחייב כתיבת פטור מקרבן דהו' אנוס] ורק חכמים חייבו מפני שראו הרבה נכשלין כמש"כ תו' בשבת י"ג א' ד"ה רבא אבל אין כאן

ציון ההלכה

(קסו) כו"פ פ"א: (קסח) חזו"א שביעית סי' ג' סקל"ב אות ה':

הלכות תרומות פרק א

עולי בבל. (צא) מכזיב ולפנים כנגד המזרח. (צב) * ומכזיב ולחורץ עד אמנה והיא אמנום (צג) ועד הנהר והוא נחל מצרים לא החזיקו בו (צד) וכזיב עצמה (צה) לא החזיקו בה: **ט** אי זו היא סוריא (צו) מא"י ולמטה כנגד ארם נהרים וארם צובה כל יד פרת עד בבל כגון דמשק ואחלב וחרן ומגבת וכיוצא בהן (צז) עד שנער (צח) וצהר הרי היא כסוריא.

דרך אמונה

(צא) מכזיב ולפנים כנגד המזרח. ר"ל כל השטח שמכזיב ללד המזרח במקומות שהחזיקו עו"מ החזיקו ג"כ עו"צ: (צב) ומכזיב ולחורץ. היינו ללד מערב הרצועה שמכזיב [כי כזיב אינה ממש על שפת הים רק משוכה קצת] וכן כזיב עצמה לא החזיקו בה: (צג) ועד הנהר והוא נחל מצרים. (קסט) היינו עד תחלת הנהר דנחל מצרים עצמו הוא חו"ל: (צד) וכזיב עצמה לא החזיקו בה. (קע) משמע דבית ראשון כבשוה אע"ג דעכו לא כבשוה (קעא) ומ"מ חייבת היא מדרבנן כדן מקומות שהחזיקו עו"מ ורק על דמאי לא גזרו שם כמש"כ רבנו צפ"ג ממעשר ה"ג ו"א דגם מודאי פטורה כמו שיבאר שם בעזה"י ומ"מ גם אחר כזיב המקומות שהן מסוריא חייבות מדרבנן לכו"ע כגון צור כדלקמן: (צה) לא החזיקו בה. (קעב) מהנהר שדרומה של כזיב כלפי נפון: (צו) מא"י ולמטה. היינו ללד נפון אחר טורי אמנום נמשך מדינת סוריא כל משך ארם נהרים וארם צובה וללד מזרח נמשך עד נהר פרת שם מתחיל מדינת צבל כי נהר פרת הוא הגבול המפסיק בין סוריא לצבל: (צז) עד שנער. (קעג) ולא שנער בכלל כנ"ל ה"א (קעד) ו"א שגבול סוריא עד דמשק ודמשק בכלל: (צח) וצהר. אולי הוא צור (קעה) ודינה כסוריא כי גם עו"מ לא כבשו את צור וידין

כאור ההלכה

מקום להחלף בחיוב וכן בשל גוי אם יש קנין הכל יודעים ששל גוי פטור ורק משום בעלי כסין שלא יבואו להשתמש ולהפקיע המצוה גזרו כמ"ס במנחות ס"ו א' (וכפי' הב' ברש"י שם) א"כ ל"ש כאן כלל שגראה כמו של חיוב ולכן זה נקרא קלות ואפשר לעשר מזה על זה ודעת מהר"ם מרוטנברג דגם לענין זה"ל כיון דהטעם שגזרו בה"ל הוא כדי שיהו רגילים לעת"ל דמהרה יבנה בהמ"ק ואם לא יהו רגילים בזה עמה לא יעשרו גם אז כדאי' בספרי עקב סי' מ"ג ע"ש צפ"י רבנו הלל (וכ"כ בשם הגר"א דדבר אליהו פ' עקב וכו' שט"ס ברש"י בחומש וז"ל הפרישו תרומות עשרו מעשרות) וכ"כ סה"ט בה"א סי' י"א ס"ל דל"א להפריש מן הפטור ע"ז דל"כ גם לעת"ל יבא להפריש מן הפטור על החיוב (ואע"ג שיש דברים שהקילו חז"ל בתרומה בה"ל כאן לענין להפריש מזה על זה דחזקו בגמ' שהקפידו שלא להפריש מן הקלות על החמורות י"ל שגם בה יש קפידא וזה ראייתו מהגמ'.) אבל על הקלות עצמן צדדי אין נ"מ בין חד דרבנן לתרי דרבנן כיון שיש נכ"א מן הדרבנן הקלות אפשר להפריש מזה על זה כדמוכח בהדיא בגמ' ולכא"ו יש מקום לומר שכשם שאפשר להפריש מן הקלות על הקלות אף שצ"ל יש תרי דרבנן וצ"ל חד דרבנן ה"ג אפשר להפריש מן החמורות על החמורות אף שצ"ל יש תרי דרבנן וצ"ל חד דרבנן כיון שעכ"פ כולן מן החמורות אין נ"מ בזה אמנם מרן בחזו"א דמאי סי' י"ב סק"ט החמיר ג"כ שלא לעשר מן הלכות על שלו בה"ל אע"ג דשינה חמורות משום דכאן תרי דרבנן וכן שם בסק"א ר"ה לומר שא"א לעשר מענין שא"י על פירות בה"ל דהיי דמרי דרבנן על חד דרבנן ורק מטעם אחר כתב שם דל"ש בזה תרי דרבנן וכן שהבאתו לענין וכן החמיר שם בסק"ט בעשר ירק שלא לעשר מן הלכות על שלו וס"ל דמעשר ירק נקרא חמור משום ד' ולכן הוא מן החמורים והחמיר שלא לעשר מתרי דרבנן על חד דרבנן משמע דחמורים שיהיו מחמיר בהם. ויל"ע דבריו פ"ג דחלה גבי הוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלה למ"ד דנשך אינו חיבור אלא מדרבנן א"כ מדאורייתא פטורה ואיך פוטרת השאור ומשני דס"ל טבל בטל מה"ט וממילא גם השאור אינו חיבור אלא מדרבנן על דרבנן ולמש"כ לעיל ז"ל דגם הנשך אינו אלא מדרבנן קל דהא תערובות הוא דרבנן קל כנ"ל וז"ע הטעם דלכא"ו נשך הוא גזרה אטו צלול וא"כ הו"ל להיות מהחמורות וס"ל השיב דשא"ה שאין מביא אלא ד' רבעים וא"כ אין הנשך מחייב אלא צירוף התערובות וא"כ חיוב שניהן שוב ומ"מ יל"ע דהו"ל מתרי דרבנן על חד דרבנן. שו"ר צירו דמאי ספ"ה שהביא ג"כ ברייתא דר"ש שו"ר ומפרש לה באופן אחר דר"ט ס"ל אין קנין לגוי וגם הטבל אין בטל ברוב מה"ט והו"ל מחיוב דאורייתא על חיוב דאורייתא ולפ"ו י"ל דהירו' לא ס"ל כלל שאין להפריש מדרבנן קל על דרבנן חמור דלא כגמ' דידן וע"ע בבבאור הגר"א צירו תרומות פ"א ה"ב (בכת"י ז') שאפשר לתרום מין חפוחים על החפוחים אע"ג דמה"ט יין חפוחים פטור דהו' זעה ע"י רמב"ם פ"י ממאכ"א הכ"ז והו' מתרי דרבנן על חד דרבנן ושם הוא שניהן מהחמורים דהא מעשר פירות מן החמורים כנ"ל ושמה רק לשיטת הירו' כתב כן דלא ס"ל שלא לעשר מחד דרבנן על תרי דרבנן כנ"ל וז"ע בבבאור הגר"א יו"ד סי' של"א סק"טו שכ' דבשו"ע השמיט דבעלי כסין אינו אלא מדרבנן שאין נ"מ בה"ל דבלא"ה מדרבנן ולכא"ו יש נ"מ להפריש מזה על זה וכ"כ בסק"ט דהשו"ע לא הביא דפירות חו"ל שנכסו לארץ מדרבנן דאין נ"מ בה"ל משמע דלא חש לתרי דרבנן אף י"ל דהשו"ע לא נכנס לפירוט אלו להפריש מזה על זה בתרי דרבנן וכן מלאמי בעמ"א בה"ג אות ו' וז"ע וע"ע צפ"ה הי"ב צה"ל מענין זה וצנה"ל פ"ה ממע"ש ה"ה: * ומכזיב ולחורץ עד אמנה. והא דתנן בספ"ו דשביעית אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מהארץ לחו"ל אר"ש שמעתי צפירוש שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחו"ל ואמרי' עלה צירו' ר' יהודה אומר עד כזיב ורש"א עד אמנה משמע דכיוצא עו"מ נמשך עד כזיב וסוריא נמשך עד אמנה ז"ל דרבנן מפרש דללד נפון אין נמשך סוריא רק ללד מזרח ור"י אין מחיר רק עד מקום שהחזיקו עו"מ ור"ש מחיר גם במקום שהחזיקו עו"מ וכן מחיר גם בסוריא ללד מזרח וכ"כ שפי' הרש"ם אף ז"ע דרבנן פ"ה משמיטה הי"ג כתב ואפי' לסוריא ויבין דפסק כר"י הו"ל נמי ואפי' לארץ שכבשו עו"מ ולא עו"צ אסור להוציא:

ציון ההלכה

(קסט) רא"ש צפירושו חלה פ"ד מ"ה והר"ש צפ"ו דשביעית מ"א ע"ש: (קע) ומש"כ בשופטים א' אשר לא הוריש את יושבי ארץ י"ל דלכזיב אינו כזיב א"כ אח"כ כבשוה: (קעא) ומ"ס צירו' דמאי פ"א ה"ג חמרת שנכנס ללד דרבנן כזיב כו' ומבואר שם דלדור עצמו פטור הוא דוקא דמאי ויל"ע לפ"ד רבנו צפ"א ממע"ש הי"ד שאין מע"ש בסוריא אם נימא דכזיב פטור גם מודאי ואין דינה אלא כסוריא הא מבואר בחוספתא דמע"ש פ"ג הי"ז דכזיב חייב בעמ"ש וז"ל שהי' מלוי שם פירות שהביאו מלפנים מכזיב ועמ"ש כו' בה"ל פ"א ממע"ש הי"ד: (קעב) חוספתא שביעית פ"ד ה"ד ומשמע דגם הנהר לא החזיקו בו: (קעג) רד"ו: (קעד) פסקי ריא"ו פ"ק דקדושין הי"י בשם זקנו וצפ"י רבנו נתן צפ"ה דדמאי כתב דסוריא הוא מדמשק עד חלב: (קעה) וכ"כ רבנו צפ"ה מקה"ט הי"ב דלדור דינו כסוריא וכן בשפ"ה סי' ר"ו ע"ש וכ"ה בהדיא צירו' שביעית פ"ו ה"ב דלדור דינו כסוריא לשביעית [וכן משמע שם פ"ב ה"ד] וע"ש פ"ו ה"א דלדור חייב צמור"מ והיינו מדרבנן כסוריא וז"ל לא כבשוה גם עו"מ [וכן צידון חייב מדרבנן וכ"כ בשע"ז ועי' תשו' מהר"ט חיו"ד סי' י"ב וכ"מ צירו' ע"ז פ"א הי"י דלידון הוא סוריא] וכן מבואר בפסקים שגם צמרי דוד ושלמה מלכו בה מלכים וכ"כ גמ' מור וקציעה סי' ש"ז ונראה דמה"ט אסור ללכת לשם כמבואר בעירובין מ"ו ז' כיון שלא כבשוה עו"מ אף שהיא מהארץ שניתנה לא"א אך אפשר דלידון ולידון תרתי ינבוה ובמס' שמחות פ"ד הגי' ללידון. וכן צור אמרו צירו' שביעית פ"ו ה"א דלדור דינו כסוריא ללכת לשם והא דכתיב כל העם הנוטר מן האמורי וגו' נתנס שלמה למס היינו צמור' הגבולות מתפסח ועד עזה שמשל צבן שלמה [וואף שמך על כל העולם כמ"ס במגילה י"א אין זה נחשב מעלה מסיס שיהא כמי שנתכבשו כיון שלא שלט עליהן

ספר כפתור ופרח פרק ז

[מקום אשקלון ועזה] אשקלון ועזה כבר ידעת שהם מכבוש יהושע, שכן כתיב (שופטים א, יח), וילכד יהודה את עזה ואת גבולה את אשקלון ואת גבולה. תוספתא מסכת אהלות פ"ז (פי"ח ה"א), עיירות המובלעות בארץ ישראל, כגון סוסיא וחברותיה אשקלון וחברותיה, אף על פי שפטורות מן המעשרות ומן השביעית אין בהם משום ארץ העמים. פרק בן סורר (סנהדרין עא, א) ותוספתא מסכת נגעים פרק ו' (ה"א), רבי אלעזר בר' שמעון מקום היה בתחומי עזה והיו קורין לו חורבתא סגריא. ונגעי בתים אינם אלא בארץ ישראל דארץ אחוזתכם כתוב בה (ויקרא יד, לד), מתניתין מסכת נגעים פרק י"ב (מ"ד), ירושלם וחוף לארץ אינם מטמאין בנגעים. [פרק חבית (שבת קמה, ב), אמר לו ר' חייא בר אבא לרב אסי, מפני מה עופות שבבבל שמנים, א"ל כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהם]. וכן נמצא לרבנותינו ז"ל מחפשים המקומות והעיירות לתועלת, כדאיתא מסכת גיטין פרק מי שאחזו (עו, א), למימרא דאנטיפרס בגליל הוה יתבה, ורמינהו אנטיפרס [ביהודה] וכפר ענתני בגליל [וכו']. וכן נמי ריש ההיא מסכתא (ז, א), מאי דכתיב (יהושע טו, כב) וקינה ודימונה ועדעדה, אמר ליה מתיבתא דארעא דישאל קא חשיב. וכן פרק נערה שנתפתתה (כתובות נב, ב ונד, א), ואת תהי יתבה בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי, חייב שהוא תנאי בית דין, כך היו אנשי ירושלם כותבין, ואנשי גליל כותבין כאנשי ירושלם. וביהודה היו כותבין, עד שירצו היורשים לתן לה כתובתה, לפיכך אם רצו היורשים נותנים לה כתובתה ופוטרין אותה. איתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמאל אמר הלכה כאנשי גליל. בבל וכל פרוורה נהוג כרב, נהרדעא וכל פרוורה נהוג כשמאל. ועד היכא נהרדעא, עד היכא דסגי קבא דנהרעא. והלכה כשמאל. ואם לממונא כך כל שכן לאיסורא, וכמה כיוצא בזה, ומפיהו אנו חיים, ועוד מדידה דמצוה היא.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה עמוד ב

יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן, ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנמ. אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי: מפני מה עופות שבבבל שמנים? - אמר ליה: כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן.

רש"י מסכת שבת דף קמה עמוד ב ד"ה למדבר עזה

למדבר עזה - והיא מארץ ישראל.

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת שבת דף קמה עמוד ב

למדבר עזה. פירש"י והיא מא"י עכ"ל ולמאי דמסיק טעמא משום דגלו מא"י נ"ב שנה צ"ל דמדבר עזה גם שהיא ג"כ מא"י לא גלו העופות ממנה שהיא מארץ פלשתים מכלל א"י וק"ל:

רד"ק עה"ת פרשת לך לך פרק טו פסוק כא

(כא) ואת האמרי ואת הכנעני, וארץ פלשתים בכלל הכנעני כמו שאמר בספר יהושע לכנעני תחשב (יג, ג).